

บทที่ 3

พัฒนาการทางกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนจาก พนักงานสอบสวนคดีพิเศษของประเทศไทยและต่างประเทศ

ตามหลักทั่วไปพระราชบัญญัติต่างๆ ที่บัญญัติขึ้นเพื่อแก้ไขปัญหายาอาชญากรรม หรือ ปัญหาสังคม หากจะต้องมีการจัดตั้งหน่วยงานขึ้นเพื่อรับผิดชอบดำเนินการตามพระราชบัญญัติ ก็จะมีการกำหนดให้มีหน่วยงานดังกล่าว ไว้ในพระราชบัญญัตินั้นเอง ซึ่งจะเป็นผลให้สะดวกในการ ใช้กฎหมาย

กรณีของพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษนั้น เนื่องจากมีความจำเป็นเร่งด่วนที่ จะต้องจัดตั้งกรมสอบสวนคดีพิเศษขึ้น ก่อนการประกาศใช้บังคับ พระราชบัญญัติการสอบสวนคดี พิเศษ พ.ศ. 2547 โดยพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. 2545 ได้บัญญัติให้มีกรม สอบสวนคดีพิเศษ สังกัดกระทรวงยุติธรรม และตามพระราชบัญญัติปรับปรุง กระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. 2545 กำหนดให้กรมสอบสวนคดีพิเศษ เป็นหน่วยงานการบังคับใช้กฎหมาย (Law Enforce- ment) ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงมีความสนใจที่จะศึกษาแนวคิดและที่มาในการจัดตั้งกรมสอบสวนคดีพิเศษ รวมทั้งอำนาจหน้าที่ของกรมสอบสวนคดีพิเศษ โดยแสดงให้เห็นถึงการสืบสวนสอบสวนคดี พิเศษและหรือคดีอาญาที่มีลักษณะพิเศษในต่างประเทศ โดยเสนอรายละเอียด ดังนี้

3.1 การสอบสวนคดีพิเศษของประเทศไทย

สภาพของสังคมปัจจุบันนั้นการก่ออาชญากรรมได้มีการพัฒนารูปแบบของการกระทำ ให้มีความสลับซับซ้อนมากยิ่งขึ้น ประเทศไทยก็เป็นประเทศหนึ่งที่ถูกภัยคุกคามจากการก่อ อาชญากรรม รัฐบาลไทยจึงได้มีการตราพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 ขึ้นมาเพื่อ จัดการกับอาชญากรรมในรูปแบบที่พิเศษกว่าการก่ออาชญากรรมในระดับปกติ

โดยทั่วไปพระราชบัญญัติต่างๆ ที่บัญญัติขึ้นมาเพื่อแก้ไขปัญหายาอาชญากรรมหรือ ปัญหาสังคมจะต้องมีการจัดตั้งหน่วยงานขึ้นมาเพื่อรับผิดชอบการดำเนินการตามพระราชบัญญัติก็ จะมีการกำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินั้น กรณีของพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ เนื่องจาก มีความจำเป็นเร่งด่วนที่จะต้องจัดตั้งกรมสอบสวนคดีพิเศษขึ้นก่อนที่จะมีการประกาศบังคับใช้ พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 โดยพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. 2545 ได้บัญญัติให้มีกรมสอบสวนคดีพิเศษในกระทรวงยุติธรรม และมีกฎกระทรวงแบ่ง

ส่วนราชการของกรมสอบสวนคดีพิเศษกำหนดหน้าที่ไว้แล้ว¹ โดยให้กรมสอบสวนคดีพิเศษดังกล่าวนี้มีอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบในการดำเนินการเกี่ยวกับคดีอาญาบางประเภทที่เรียกว่า คดีพิเศษหรือคดีอาญาที่มีลักษณะพิเศษ การสอบสวนคดีพิเศษของประเทศไทยมีสาระสำคัญที่ควรศึกษาและมีรายละเอียด ดังนี้

3.1.1 ความหมายเกี่ยวกับการสอบสวนคดีพิเศษ

1. ความหมายเกี่ยวกับการสอบสวนคดีพิเศษตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

การสืบสวน หมายถึง² การแสวงหาข้อเท็จจริงและหลักฐานซึ่งพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจได้ปฏิบัติไปตามอำนาจหน้าที่เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน และเพื่อที่จะทราบรายละเอียดแห่งความผิด จะเห็นได้ว่าการสืบสวนคดีอาญานั้นมีความมุ่งหมายอยู่ 2 ประการ กล่าวคือ ประการแรก ต้องสืบสวนหาความรู้ไว้เพื่อเป็นประโยชน์ที่จะนำมาใช้ในการรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน ซึ่งเป็นการสืบสวนก่อนเกิดเหตุขึ้น เช่น สืบสวนเพื่อให้ทราบถึงสถานที่ ประเภทและความประพฤติดของบุคคล อาชีพของบุคคล สิ่งของ เป็นต้น ส่วนประการที่สอง ได้แก่ กรณีที่มีการกระทำความผิดเกิดขึ้นแล้วจึงทำการสืบสวนเพื่อหาพยานหลักฐานและเพื่อจะได้ทราบรายละเอียดแห่งความผิดนั้น โดยการสืบสวนนั้น กระทำโดยพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ

การสอบสวน หมายถึง³ การรวบรวมพยานหลักฐานและการดำเนินการทั้งหลายอันตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งพนักงานสอบสวนได้ทำไปเกี่ยวกับความผิดที่กล่าวหา เพื่อที่จะทราบข้อเท็จจริงและพิสูจน์ความผิดและเพื่อที่จะเอาผู้กระทำความผิดมาฟ้องลงโทษ

จึงเห็นว่าการสืบสวนเป็นการกระทำเพื่อเป็นการป้องกันการก่ออาชญากรรม เป็นเรื่องของการรักษาความสงบเรียบร้อยเนื้อหาของกระบวนการในส่วนนี้จึงเป็นเรื่องของกฎหมายตำรวจหาใช่กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาไม่การ⁴สอบสวนจะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อมีความผิดอาญาเกิดขึ้นแล้วและเป็นการกระทำโดยพนักงานสอบสวนที่กระทำไปเกี่ยวกับความผิดที่กล่าวหาและกระทำในสองประการด้วยกัน กล่าวคือ การกระทำในประการแรก เป็นการรวบรวมพยานหลักฐาน ทั้งพยานบุคคล พยานวัตถุ หรือพยานเอกสารรวมถึงการจัดการให้ได้มาซึ่งพยานหลักฐานดังกล่าว ส่วนการกระทำในประการที่สอง การดำเนินการทั้งหลาย เช่น การตรวจค้น การจับ การบันทึกการตรวจค้น การบันทึกการจับ การควบคุม การบันทึก การสอบสวน การบันทึกปากคำพยาน เป็นต้น

¹ สุรพล ไตรเวทย์. (2547). *การสอบสวนคดีพิเศษ*. หน้า 69

² ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (10)

³ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (11)

⁴ คณิศ ณ นคร. (2542). *กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา* (พิมพ์ครั้งที่ 6). หน้า 83.

การดำเนินการทั้งสองประการ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะทราบข้อเท็จจริงว่าการกระทำนั้นเป็นความผิดอาญาหรือไม่ เพื่อพิสูจน์ว่าผู้กล่าวหาเป็นผู้กระทำผิดหรือไม่ และเพื่อจะเอาตัวผู้กระทำผิดมาฟ้องลงโทษนั่นเอง

พนักงานสอบสวน หมายความว่า⁵ เจ้าพนักงานซึ่งกฎหมาย ให้มีอำนาจและหน้าที่ทำการสอบสวน

พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ หมายความว่า⁶ เจ้าพนักงานซึ่งกฎหมาย ให้มีอำนาจและหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน ให้รวมทั้งพัสติ เจ้าพนักงานกรมสรรพสามิต กรมศุลกากร กรมเจ้าท่า พนักงานตรวจคนเข้าเมืองและเจ้าพนักงาน อื่นๆ ในเมื่อทำการอันเกี่ยวกับการจับกุมปราบปรามผู้กระทำผิด กฎหมาย ซึ่งตนมีหน้าที่ต้องจับกุมหรือปราบปราม

พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ หมายความว่า⁷ เจ้าพนักงาน ดังต่อไปนี้

- (ก) ปลัดกระทรวงมหาดไทย
- (ข) รองปลัดกระทรวงมหาดไทย
- (ค) ผู้ตรวจราชการกระทรวงมหาดไทย
- (ฅ) ผู้ช่วยปลัดกระทรวงมหาดไทย
- (ง) อธิบดีกรมการปกครอง
- (จ) รองอธิบดีกรมการปกครอง
- (ฉ) ผู้อำนวยการกองการสอบสวนและนิติการ กรมการปกครอง
- (ช) หัวหน้าฝ่ายและหัวหน้างานในกองการสอบสวนและนิติการ กรมการปกครอง
- (ซ) ผู้ตรวจราชการกรมการปกครอง
- (ฌ) ผู้ว่าราชการจังหวัด
- (ญ) รองผู้ว่าราชการจังหวัด
- (ฎ) ปลัดจังหวัด
- (ฏ) นายอำเภอ
- (ฐ) ปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอ
- (ฑ) อธิบดีกรมตำรวจ
- (ฒ) รองอธิบดีกรมตำรวจ
- (ณ) ผู้ช่วยอธิบดีกรมตำรวจ

⁵ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (6)

⁶ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (6)

⁷ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (17)

- (ค) ผู้บัญชาการตำรวจ
- (ด) รองผู้บัญชาการตำรวจ
- (ธ) ผู้ช่วยผู้บัญชาการตำรวจ
- (ท) ผู้บังคับการตำรวจ
- (ธ) รองผู้บังคับการตำรวจ
- (น) หัวหน้าตำรวจภูธรจังหวัด
- (บ) รองหัวหน้าตำรวจภูธรจังหวัด
- (ป) ผู้กำกับการตำรวจ
- (ผ) ผู้กำกับการตำรวจภูธรจังหวัดเขต
- (ฝ) รองผู้กำกับการตำรวจ
- (พ) รองผู้กำกับการตำรวจภูธรจังหวัดเขต
- (ฟ) สารวัตรใหญ่ตำรวจ
- (ภ) สารวัตรตำรวจ
- (ม) ผู้บังคับกองตำรวจ
- (ย) หัวหน้าสถานีตำรวจซึ่งมียศตั้งแต่ชั้นนายร้อยตำรวจตรี หรือ เทียบเท่า นายร้อยตำรวจตรีขึ้นไป

(ร) หัวหน้ากิ่งสถานีตำรวจซึ่งมียศตั้งแต่ชั้นนายร้อยตำรวจตรีหรือ เทียบเท่า นายร้อยตำรวจตรีขึ้นไป

ทั้งนี้ หมายความว่ารวมถึงผู้รักษาการแทนเจ้าพนักงานดังกล่าว แล้วแต่ผู้รักษาการแทนเจ้าพนักงานใน (ม) (ย) และ (ร) ต้องมียศ ตั้งแต่ชั้นนายร้อยตำรวจตรีหรือเทียบเท่า นายร้อยตำรวจตรีขึ้นไปด้วย

2. ความหมายเกี่ยวกับการสอบสวนคดีพิเศษตามพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547

คดีพิเศษ หมายถึง⁸ คดีความผิดทางอาญาตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 21

คดีพิเศษ หมายความว่า คดีความผิดทางอาญาตามที่กำหนดไว้ในนัยมาตรา 21 คือ คดีพิเศษที่จะต้องดำเนินการสืบสวนและสอบสวนตามพระราชบัญญัตินี้ ได้แก่ คดีความผิดทางอาญาดังต่อไปนี้ คดีความผิดทางอาญาตามกฎหมายที่กำหนดไว้ในบัญชีท้ายพระราชบัญญัตินี้และที่กำหนดในกฎกระทรวงโดยการเสนอแนะของ กกพ. โดยคดีความผิดทางอาญาตามกฎหมายดังกล่าวจะต้องมีลักษณะอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้คือ คดีความผิดทางอาญาที่มีความซับซ้อน จำเป็นต้อง

⁸ พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 มาตรา 3

ใช้วิธีการสืบสวนสอบสวนและรวบรวมพยานหลักฐานเป็นพิเศษ คดีความผิดทางอาญาที่มีหรืออาจมีผลกระทบอย่างรุนแรงต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน ความมั่นคงของประเทศ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศหรือระบบเศรษฐกิจหรือการคลังของประเทศ คดีความผิดทางอาญาที่มีลักษณะเป็นการกระทำความผิดข้ามชาติที่สำคัญหรือเป็นการกระทำขององค์กรอาชญากรรม คดีความผิดทางอาญาที่มีผู้ทรงอิทธิพลที่สำคัญเป็นตัวการ ผู้ใช้หรือผู้สนับสนุน และ คดีความผิดทางอาญาที่มีพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ซึ่งมิใช่พนักงานสอบสวนคดีพิเศษหรือเจ้าหน้าที่คดีพิเศษเป็นผู้ต้องสงสัยเมื่อมีหลักฐานตามสมควรว่าน่าจะได้กระทำความผิดอาญาหรือเป็นผู้ถูกกล่าวหาหรือผู้ต้องหา

การสอบสวนคดีพิเศษ หมายถึง การรวบรวมพยานหลักฐานหรือการดำเนินการทั้งหลายอื่นซึ่งพนักงานสอบสวนคดีพิเศษได้กระทำไปเกี่ยวกับความผิดคดีพิเศษ เพื่อทราบข้อเท็จจริงหรือพิสูจน์ความผิด และเพื่อจะเอาตัวผู้กระทำความผิดมาฟ้องลงโทษ

พนักงานสอบสวนคดีพิเศษ หมายความว่า อธิบดี รองอธิบดี และผู้ซึ่งได้รับการแต่งตั้งให้มีอำนาจและหน้าที่สืบสวนและสอบสวนคดีพิเศษตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษนี้ ทั้งนี้พนักงานสอบสวนคดีพิเศษจะต้องเป็นข้าราชการพลเรือนสามัญตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือน และมีคุณสมบัติพิเศษตามที่กฎหมายกำหนด สำหรับการปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับคดีพิเศษพนักงานสอบสวนคดีพิเศษมีอำนาจสืบสวนและสอบสวนคดีพิเศษและเป็นพนักงาน ฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่หรือพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาแล้วแต่กรณี

เจ้าหน้าที่คดีพิเศษ หมายความว่า¹⁰ ผู้ซึ่งได้รับการแต่งตั้งให้ช่วยเหลือพนักงานสอบสวนคดีพิเศษตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษนี้ ทั้งนี้เจ้าหน้าที่คดีพิเศษจะต้องเป็นข้าราชการพลเรือนสามัญตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือนและมีคุณสมบัติพิเศษตามที่กฎหมายกำหนด สำหรับการปฏิบัติหน้าที่เจ้าหน้าที่คดีพิเศษเป็นพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ หรือพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

อธิบดี หมายความว่า¹¹ อธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษ ทั้งนี้ อธิบดีเป็นกรรมการและเลขานุการของคณะกรรมการคดีพิเศษตามนัยมาตรา 5 วรรค 2 และมีอำนาจแต่งตั้งบุคคลซึ่งมีความรู้ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านเป็นพิเศษเป็นที่ปรึกษาคดีพิเศษได้ตามพระราชบัญญัติสอบสวนคดีพิเศษ

⁹ พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 มาตรา 3 และ มาตรา 15

¹⁰ พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 มาตรา 3 และ มาตรา 16

¹¹ พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 มาตรา 3

นอกจากนี้มีอำนาจแต่งตั้งข้าราชการในการสอบสวนคดีพิเศษซึ่งดำรงตำแหน่งตั้งแต่ระดับ 8 ขึ้นไปคนหนึ่ง ทำหน้าที่เป็นเลขานุการที่ประชุมคณะกรรมการพนักงานสอบสวนคดีพิเศษด้วย

คณะกรรมการคดีพิเศษ องค์ประกอบของคณะกรรมการคดีพิเศษ ตามนัยมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 เรียกโดยย่อว่า กคพ. ประกอบด้วย นายกรัฐมนตรีเป็นประธานกรรมการ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมเป็นรองประธาน ปลัดกระทรวงยุติธรรม ปลัดกระทรวงการคลัง ปลัดกระทรวงมหาดไทย ปลัดกระทรวงพาณิชย์ อัยการสูงสุด ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ เลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกา กรรมการพระธรรมนูญ ผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทย นายกสภานายความ และกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้ง จำนวน 9 คน และในจำนวนนี้ต้องมีบุคคลซึ่งมีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านเศรษฐศาสตร์ การเงินการธนาคาร เทคโนโลยีสารสนเทศหรือกฎหมายอย่างน้อยหนึ่งคนเป็นกรรมการโดยอธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษเป็นกรรมการและเลขานุการ และให้อธิบดีแต่งตั้งข้าราชการในกรมสอบสวนคดีพิเศษจำนวนไม่เกินสองคนเป็นผู้ช่วยเลขานุการ โดยกฎหมายกำหนดให้คณะกรรมการคดีพิเศษ มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้ เสนอแนะต่อคณะรัฐมนตรีในการออกกฎกระทรวงกำหนดคดีพิเศษตามมาตรา 21 วรรคหนึ่ง (1) กำหนดรายละเอียดของลักษณะของการกระทำความผิดตามมาตรา 21 วรรคหนึ่ง (1) มีมติเกี่ยวกับคดีความผิดทางอาญาอื่นตามมาตรา 21 วรรคหนึ่ง (2) กำหนดข้อบังคับหรือหลักเกณฑ์ตามที่มีบทบัญญัติกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของ กคพ. ติดตามและประเมินผลการปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้ ให้ความเห็นชอบหลักสูตรสอบสวนคดีพิเศษ และปฏิบัติหน้าที่อื่นตามพระราชบัญญัตินี้ หรือตามที่มีกฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของ กคพ.

3.1.2 ประเภทและที่มาของคดีพิเศษ

คดีอาญาตามกฎหมายที่ได้กำหนดไว้โดยอาศัยอำนาจแห่งพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษต้องมีลักษณะอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้ อันจะทำให้เป็นคดีพิเศษได้¹² คือ

1. คดีความผิดทางอาญาที่มีความซับซ้อน จำเป็นต้องใช้วิธีการสืบสวนสอบสวนและรวบรวมพยานหลักฐานเป็นพิเศษ
2. คดีความผิดทางอาญาที่มีหรืออาจมีผลกระทบอย่างรุนแรงต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน ความมั่นคงของประเทศความสัมพันธ์ระหว่างประเทศหรือระบบเศรษฐกิจ หรือก่อกวนของประเทศ
3. คดีความผิดทางอาญาที่มีลักษณะเป็นการกระทำความผิดข้ามชาติที่สำคัญ หรือเป็นการกระทำขององค์กรอาชญากรรมหรือ

¹² ปิ่นทิพย์ วิศาลเสถ์. (2551). บทบาทและอำนาจหน้าที่ของอัยการและพนักงานสอบสวนคดีพิเศษตามกฎหมายว่าด้วยการสอบสวนคดีพิเศษ. หน้า 9.

4. คดีความผิดทางอาญาที่มีผู้ทรงอิทธิพลที่สำคัญเป็นตัวละคร ผู้ใช้หรือผู้สนับสนุน

5. คดีความผิดทางอาญาที่มีพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ซึ่งมิใช่พนักงานสอบสวนคดีพิเศษหรือเจ้าหน้าที่คดีพิเศษเป็นผู้ต้องสงสัย เมื่อมีหลักฐานตามสมควรว่าน่าจะได้กระทำความผิดอาญาหรือเป็นผู้ถูกกล่าวหาหรือผู้ต้องหา

ทั้งนี้ ความผิดลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่งดังที่กล่าวมาข้างต้นต้องเป็นความผิดทางอาญาตามกฎหมายที่กำหนดไว้ในบัญชีแนบท้ายพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 และที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวงโดยการเสนอแนะของคณะกรรมการคดีพิเศษจึงจะเป็นคดีพิเศษตามกฎหมายในประเทศไทยได้

รายละเอียดของลักษณะของการกระทำความผิดที่คณะกรรมการคดีพิเศษหรือ กคพ. กำหนดมีรายละเอียด คือ

คดีความผิดทางอาญาอื่นนอกจากมาตรา 21 (1) ตามที่ กคพ. มีมติด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสองในสามของกรรมการทั้งหมดเท่าที่มีอยู่

คดีที่มีการกระทำอันเป็นกรรมเดียวผิดต่อกฎหมายหลายบท และบทใดบทหนึ่งจะต้องดำเนินการโดยพนักงานสอบสวนคดีพิเศษตามพระราชบัญญัตินี้ หรือคดีที่มีการกระทำความผิดหลายเรื่องต่อเนื่องหรือเกี่ยวพันกัน และความผิดเรื่องหนึ่งจะต้องดำเนินการโดยพนักงานสอบสวน คดีพิเศษตามพระราชบัญญัตินี้ ให้พนักงานสอบสวนคดีพิเศษมีอำนาจสืบสวนสอบสวนสำหรับความผิดบทอื่นหรือเรื่องอื่นด้วย และให้ถือว่าคดีดังกล่าวเป็นคดีพิเศษบรรดาคดีใดที่ได้ทำการสอบสวนเสร็จแล้วโดยพนักงานสอบสวนคดีพิเศษให้ถือว่าสอบสวนนั้นเป็นการสอบสวนในคดีพิเศษตามพระราชบัญญัตินี้แล้ว

บทบัญญัติในมาตรานี้ให้ใช้บังคับกับบุคคลที่เป็นตัวละคร ผู้ใช้ หรือผู้สนับสนุนการกระทำความผิดด้วย

มาตรา 44 บรรดาคดีพิเศษที่ค้างการดำเนินการและคดียังไม่ถึงที่สุดอยู่ในวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับให้ยังคงเป็นอำนาจหน้าที่ของพนักงานผู้มีอำนาจสอบสวนคดีอาญาตามกฎหมายนั้นๆ ต่อไป จนคดีถึงที่สุด เว้นแต่ กคพ. จะมีมติให้เป็นอำนาจหน้าที่ของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ

จากบทบัญญัตินี้ดังกล่าวสามารถจำแนกคดีพิเศษออกเป็น 2 ระดับ 5 ประเภท ดังนี้

(1) คดีพิเศษระดับปฐมภูมิ เป็นการเริ่มต้นเป็นคดีพิเศษด้วยตัวเอง หรือเป็นคดีประธานที่อาจแยกย่อยเป็นคดีพิเศษระดับทุติยภูมิ แบ่งเป็น 3 ประเภท ดังนี้

ประเภทที่ 1 คือคดีพิเศษตามมาตรา 21 วรรคหนึ่ง (1) เป็นความผิดทางอาญาที่กฎหมายกำหนดไว้ในบัญชีท้ายพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ จำนวน 22 ฉบับ และที่กำหนดโดย

กฎกระทรวงเพิ่มเติมอีก 14 ฉบับ รวม 36 ฉบับ และตามรายละเอียดของลักษณะการกระทำความผิดที่ กคพ. กำหนด ซึ่ง กคพ. ได้มีประกาศ กคพ. เรื่อง การกำหนดรายละเอียดของลักษณะของการกระทำความผิดตามมาตรา 21 วรรคหนึ่ง (1) ฉบับที่ 1 ฉบับที่ 2 ฉบับที่ 4 และฉบับที่ 5 ไว้แล้ว

ประเภทที่ 2 คดีพิเศษตามมาตรา 21 วรรคหนึ่ง (2) เป็นคดีความผิดทางอาญาอื่นนอกจากประเภทที่ 1 ตามที่ กคพ. มีมติด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสองในสามของกรรมการทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ ซึ่ง กคพ. ได้มีประกาศเรื่องหลักเกณฑ์และวิธีการในการร้องขอและเสนอให้ กคพ. มีมติให้คดีความผิดทางอาญาใดเป็นคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 เป็นแนวทางปฏิบัติ

ประเภทที่ 3 คดีพิเศษที่ค้างดำเนินการและยังไม่ถึงที่สุดในวันที่พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 บังคับใช้แล้ว (วันที่ 20 มกราคม 2547) กคพ. มีมติให้เป็นอำนาจหน้าที่ของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ

(2) คดีพิเศษระดับทุติยภูมิ คือ เป็นการเป็นคดีพิเศษที่แตกสาขาจากคดีพิเศษประธานหรือคดีพิเศษแบบปฐมภูมิ แบ่งเป็น 2 ประเภท ดังนี้

ประเภทที่ 4 คือคดีพิเศษตามมาตรา 21 วรรคสอง เป็นคดีที่เป็นการกระทำความผิดกรรมเดียวกัน แต่ผิดกฎหมายหลายบท และบทใดบทหนึ่งต้องดำเนินการโดยพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ หรือคดีที่มีการกระทำความผิดหลายเรื่องต่อเนื่องหรือเกี่ยวพันกัน และเรื่องใดเรื่องหนึ่งต้องดำเนินการโดยพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ

ประเภทที่ 5 คดีพิเศษที่มีการสอบสวนขยายผลไปยังตัวการผู้รู้ ผู้สนับสนุน การกระทำความผิดประเภทที่ 1-4 ซึ่งแม้ว่าการสอบสวนอาจแยกสำนวนการสอบสวนเพื่อฟ้องคดีต่อผู้กระทำความผิดไปแล้ว แต่กฎหมายยังให้อำนาจในการสืบสวนและสอบสวนเพื่อขยายผลไปยังตัวการ ผู้รู้ และผู้สนับสนุนอีก

3.1.3 คดีความผิดตามกฎหมายที่อยู่ในอำนาจหน้าที่ของกรมสอบสวนคดีพิเศษ

การดำเนินคดีพิเศษนั้น นอกจากการกระทำความผิดจะต้องมีความยุ่งยากและสลับซับซ้อน มีลักษณะที่เป็นองค์กรข้ามชาติหรือมีลักษณะพอที่จะเป็นคดีพิเศษได้แล้วตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 การกระทำความผิดนั้นยังจะต้องเป็นคดีความผิดตามที่ได้กำหนดในบัญชีท้ายพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 มี 22 ประเภท ได้แก่

- (1) คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน
- (2) คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการแข่งขันทางการค้า
- (3) คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการธนาคารพาณิชย์

(4) คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์และธุรกิจเครดิตฟองซิเออร์

- (5) คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการเล่นแชร์
- (6) คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุมการแลกเปลี่ยนเงิน
- (7) คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐ
- (8) คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองแบบผังภูมิของวงจรรวม
- (9) คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองผู้บริโภค
- (10) คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยเครื่องหมายการค้า
- (11) คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยเงินตรา
- (12) คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการชดเชยค่าภาษีอากรสินค้าส่งออกที่ผลิตใน

ราชอาณาจักร

- (13) คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของสถาบันการเงิน
- (14) คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยธนาคารแห่งประเทศไทย
- (15) คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยบริษัทมหาชนจำกัด
- (16) คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน
- (17) คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม
- (18) คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยลิขสิทธิ์
- (19) คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมการลงทุน
- (20) คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม
- (21) คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยสิทธิบัตร
- (22) คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์

นอกจากความผิดอาญาตามบัญชีท้ายพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ.2547 แล้วยังมีความผิดตามที่กฎหมายว่าด้วยการกำหนดคดีพิเศษเพิ่มเติมตามที่เสนอแนะของ กคพ. กำหนดไว้แล้วมี 14 ประเภท ได้แก่

กฎหมายว่าด้วยการกำหนดคดีพิเศษเพิ่มเติม ตามกฎหมายว่าด้วยการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547

- (1) คดีความผิดตามประมวลรัษฎากร
- (2) คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยศุลกากร
- (3) คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยภาษีสรรพสามิต
- (4) คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยสุรา

(5) คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยยาสูบ
 กฎกระทรวงว่าด้วยการกำหนดคดีพิเศษเพิ่มเติมตามกฎหมายว่าด้วยการสอบสวนคดีพิเศษ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2555

- (6) คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์
- (7) คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว
- (8) คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์
- (9) คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยแร่
- (10) คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยธุรกิจสถาบันการเงิน
- (11) คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยเครื่องสำอาง
- (12) คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยวัตถุอันตราย
- (13) คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยยา
- (14) คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยอาหาร

3.1.4 อำนาจหน้าที่ของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ

พนักงานสอบสวนคดีพิเศษ มีบทบาทอำนาจหน้าที่ตามที่กฎหมายให้อำนาจไม่ว่าจะเป็นการใช้อำนาจในการสอบสวน จะต้องกระทำการดังกล่าวตามที่กฎหมายที่เกี่ยวข้องให้อำนาจไว้ เช่น พนักงานสอบสวนคดีพิเศษ สามารถที่จะใช้อำนาจสอบสวน โดยอาศัยอำนาจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และยังมีอำนาจในการสอบสวนโดยอาศัยอำนาจพิเศษตามพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษอีกด้วย โดยเสนอรายละเอียดดังนี้

1. การใช้อำนาจสืบสวนสอบสวนของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษและเจ้าหน้าที่คดีพิเศษ

การปราบปรามอาชญากรรมที่มีการกระทำผิดที่มีความซับซ้อนขึ้นในปัจจุบัน เช่น อาชญากรรมคอมพิวเตอร์องค์กรอาชญากรรม อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ ซึ่งอาชญากรรมดังกล่าวยากในการหาพยานหลักฐานจากการกระทำผิด ดังนั้นการใช้อำนาจสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่ไม่สามารถที่จะสอบสวนหาพยานหลักฐานเพื่อใช้ในการปราบปรามอาชญากรรมที่มีความซับซ้อนได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงจำเป็นต้องมีการให้อำนาจพิเศษแก่เจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติหน้าที่เพื่อปราบปรามอาชญากรรมที่มีความซับซ้อน ซึ่งพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2542 ได้มีการให้อำนาจพิเศษแก่พนักงานสอบสวนคดีพิเศษและเจ้าหน้าที่คดีพิเศษ ดังนี้

การสืบสวนสอบสวนโดยอาศัยอำนาจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

พนักงานสอบสวนคดีพิเศษและเจ้าหน้าที่คดีพิเศษ มีอำนาจในการสอบสวนโดยอาศัยอำนาจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งกฎหมายได้กำหนดไว้ในมาตรา 23 แห่งพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 โดยมีสาระสำคัญดังนี้

1. พนักงานสอบสวนคดีพิเศษและเจ้าหน้าที่คดีพิเศษเป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ตามพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 มาตรา 23 ได้บัญญัติหลักการไว้ว่า ในการปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับคดีพิเศษ ให้พนักงานสอบสวนคดีพิเศษมีอำนาจสืบสวนและสอบสวนคดีพิเศษและเป็นพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ หรือพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา แล้วแต่กรณี

ให้เจ้าหน้าที่คดีพิเศษมีหน้าที่ช่วยเหลือพนักงานสอบสวนคดีพิเศษในการปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับคดีพิเศษ เพียงเท่าที่พนักงานสอบสวนคดีพิเศษมอบหมาย ในการปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวให้เจ้าหน้าที่คดีพิเศษเป็นพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจหรือพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

กรณีจำเป็นอธิบดีจะสั่งให้ข้าราชการหรือลูกจ้างกรมสอบสวนคดีพิเศษผู้หนึ่งผู้ใดมิใช่พนักงานสอบสวนคดีพิเศษ หรือเจ้าหน้าที่คดีพิเศษปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้ช่วยเหลือพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ หรือเจ้าหน้าที่คดีพิเศษเพื่อปฏิบัติงานเรื่องหนึ่งใดที่เกี่ยวกับการสืบสวนเป็นการเฉพาะก็ได้

การปฏิบัติงานเฉพาะเรื่องที่ได้รับมอบหมายวรรคสาม ให้ผู้นั้นเป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา และให้มีอำนาจหน้าที่เช่นเดียวกับเจ้าหน้าที่คดีพิเศษเฉพาะเรื่องที่ได้รับมอบหมายเท่านั้น

หลักเกณฑ์ วิธีการมอบหมาย และการปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรานี้ให้เป็นไปตามข้อบังคับที่ กคพ. กำหนด

ส่วนของการเป็นพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ตามนัยมาตรา 2 (16) และมาตรา 17 ของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ หรือเจ้าหน้าที่พิเศษนั้น จำกัดเฉพาะการปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับคดีพิเศษเท่านั้น

การใช้อำนาจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ตามที่พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 กำหนดให้พนักงานสอบสวนคดีพิเศษเป็นพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ หรือพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และให้เจ้าหน้าที่คดีพิเศษเป็นพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจหรือพนักงานสอบสวนตามประมวลวิธีพิจารณาความอาญา นั้น ทำให้การปฏิบัติหน้าที่สามารถใช้

อำนาจตามประมวลวิธีพิจารณาความอาญา อันจะทำให้การสอบสวนคดีพิเศษ ซึ่งเป็นคดีที่มีความซับซ้อนสามารถกระทำได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยอำนาจสืบสวนสอบสวนตามประมวลวิธีพิจารณาความอาญามีข้อพิจารณา ดังนี้

การใช้อำนาจออกหมายเรียก

พนักงานสอบสวนและพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่มีอำนาจเรียกผู้ต้องหาหรือจำเลย หรือพยานมาให้การได้ เมื่อกฎหมายกำหนดให้พนักงานสอบสวนคดีพิเศษเป็นพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ ในการสอบสวนคดีพิเศษ ก็สามารถใช้อำนาจออกหมายเรียก ให้จำเลย หรือพยาน หรือผู้ต้องหาให้การหรือส่งสิ่งของสิ่งหนึ่งสิ่งใดได้¹³

การจับ

ผู้มีอำนาจจับคือ พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ เพื่อให้การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนมากที่สุด การจับจะกระทำได้อต่อเมื่อมีหมายจับจากศาล จะจับโดยไม่มีหมายศาลได้แต่เฉพาะกรณีเร่งด่วนและตามที่กฎหมายกำหนดเท่านั้น บุคคลที่จะเป็นผู้ร้องขอให้ออกหมายจับสำหรับคดีอาญาทั่วไปก็ต้องเป็นพนักงานฝ่ายปกครองตั้งแต่ระดับสามหรือตำรวจชั้นยศตั้งแต่ร้อยตำรวจตรีหรือเทียบเท่าขึ้นไป ส่วนในคดีพิเศษซึ่งเป็นอำนาจของกรมสอบสวนคดีพิเศษนั้น พนักงานสอบสวนคดีพิเศษสามารถร้องขอต่อศาลให้ออกหมายจับได้โดยปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การร้องขอให้ออกหมายจับตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

กรณีการขอให้ศาลออกหมายจับจะต้องมีเหตุที่จะออกหมายจับดังนี้¹⁴

เมื่อมีหลักฐานตามสมควรว่าบุคคลใดน่าจะได้กระทำความผิดอาญา ซึ่งมีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกินสามปี หรือ

เมื่อมีหลักฐานตามสมควรว่าบุคคลใดน่าจะได้กระทำความผิดอาญา และมีเหตุอันควรเชื่อว่าจะหลบหนี หรือจะไปยุ่งกับพยานหลักฐานหรือก่อเหตุอันตรายประการอื่น

ถ้าบุคคลนั้นไม่มีที่อยู่เป็นหลักแหล่ง หรือไม่มาตามหมายเรียกหรือตามนัดโดยไม่มีข้อแก้ตัวอันควร ให้สันนิษฐานว่าบุคคลนั้นจะหลบหนี

ส่วนกรณีพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจจับผู้ใดโดยไม่มีหมายจับหรือคำสั่งของศาลตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 78 ได้ จะต้องเป็นกรณี ดังต่อไปนี้

เมื่อบุคคลนั้นได้กระทำความผิดซึ่งหน้า ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 80

¹³ คณิต ฒ นกร. กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับพิเศษในวาระเกษียณอายุราชการ). หน้า 118.

¹⁴ อ้างแล้ว. หน้า 129.

เมื่อพบบุคคลโดยพฤติการณ์อันควรสงสัยว่าผู้นั้นน่าจะก่อเหตุร้ายให้เกิดอันตรายแก่บุคคลหรือทรัพย์สินของผู้อื่น โดยมีเครื่องมือ อาวุธ หรือวัตถุอย่างอื่นอันสามารถอาจใช้ในการกระทำความผิด

เมื่อมีเหตุที่จะออกหมายจับบุคคลนั้น แต่มีความจำเป็นเร่งด่วนที่ไม่อาจขอให้ศาลออกหมายจับกุมบุคคลนั้นได้

เป็นการจับผู้ต้องหาหรือจำเลยที่หนีหรือจะหลบหนีในระหว่างถูกปล่อยตัว ชั่วคราวตามมาตรา 117 ในขณะที่จับ เจ้าพนักงานผู้ทำการจับกุม จะต้องปฏิบัติหน้าที่ โดยสั่งให้ผู้ถูกจับไปยังที่ทำการของพนักงานสอบสวนแห่งท้องที่ที่ถูกจับ ในกรณีที่สามารถนำไปที่ทำการของพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบได้ในขณะนั้นก็นำไปที่ทำการของพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบพนักงานสอบสวนคดีพิเศษผู้รับผิดชอบโดยหลัก ก็คือพนักงานสอบสวนแห่งท้องที่ที่มีความผิดอาญา “ได้เกิด” นั้นเอง และเจ้าพนักงานผู้จับ ต้องแจ้งกล่าวหาให้ผู้ถูกจับทราบ หากมีหมายจับให้แสดงต่อผู้ถูกจับ และต้องแจ้งด้วยว่าผู้ถูกจับมีสิทธิที่จะไม่ให้การหรือให้การก็ได้ และถ้อยคำของผู้จับนั้นอาจใช้เป็นพยานหลักฐานในการพิจารณาคดีได้ ผู้ถูกจับมีสิทธิที่จะพบทนายและปรึกษาทนายความหรือผู้ซึ่งจะเป็นทนายความ นอกจากนี้เจ้าพนักงานผู้จับต้องอนุญาตให้ผู้ถูกจับแจ้งให้ญาติหรือผู้ซึ่งไว้วางใจทราบถึงการจับกุม หากผู้ถูกจับประสงค์เช่นนั้น เว้นแต่ กรณีที่ไม่สามารถดำเนินการได้โดยสะดวก หรือเป็นการขัดขวางการจับหรือการควบคุมผู้ถูกจับ หรือทำให้เกิดความไม่ปลอดภัยแก่บุคคลหนึ่งบุคคลใด

เมื่อจับผู้ต้องหาไป ณ ที่ทำการของพนักงานสอบสวนแล้วให้ดำเนินการดังต่อไปนี้

ในกรณีที่เจ้าพนักงานเป็นผู้จับ ให้เจ้าพนักงานผู้จับนั้นแจ้งข้อกล่าวหา และรายละเอียดเกี่ยวกับเหตุแห่งการจับให้แจ้งให้ผู้ถูกจับทราบและอ่านให้ฟังและมอบสำเนาบันทึกการจับแก่ผู้ถูกจับนั้น

ให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ แจ้งให้ผู้ถูกจับทราบถึงสิทธิ พบและปรึกษาผู้ซึ่งจะเป็นทนายความเป็นการเฉพาะตัว ให้ทนายความหรือผู้ซึ่งผู้ถูกจับไว้วางใจเข้าฟังการสอบปากคำคนในชั้นสอบสวน ได้รับการเยี่ยมหรือติดต่อกับญาติได้ตามสมควร ได้รับการรักษาพยาบาลโดยเร็วเมื่อเกิดการเจ็บป่วย รวมทั้งจัดให้ผู้ถูกจับสามารถติดต่อกับญาติหรือผู้ซึ่งผู้ถูกจับไว้วางใจ

3. การค้น

การค้นนั้น ผู้มีอำนาจในการค้น คือพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจส่วนราษฎรไม่มีอำนาจในการค้น โดยการค้นในที่รโหฐานเพื่อหาคน หรือหาสิ่งของต้องมีหมายค้นจากศาล แต่การค้นในที่สาธารณะสามารถค้นได้เลยไม่ต้องมีหมายศาล อย่างไรก็ตาม หากมีเหตุการณ์บางอย่าง

พนักงานฝ่ายปกครองหรือศาล สามารถค้นได้ โดยไม่ต้องมีหมายค้นจากศาลตามนัยมาตรา 92 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งมีกรณีดังต่อไปนี้

เมื่อมีเสียงร้องให้ช่วยมาจากข้างในที่รโหฐาน หรือมีเสียงหรือพฤติกรรมอื่นใดอันแสดงได้ว่ามีเหตุร้ายเกิดขึ้นในที่รโหฐานนั้น

เมื่อปรากฏความผิดซึ่งหน้ากำลังกระทำลงในที่รโหฐาน

เมื่อบุคคลผู้ได้กระทำความผิดซึ่งหน้าขณะที่ถูกไล่จับหนีเข้าไปหรือมีเหตุอันแน่นหนาควรสงสัยว่าได้เข้าไปซุกซ่อนตัวอยู่ในที่รโหฐานนั้น

เมื่อมีพยานหลักฐานตามสมควรว่าสิ่งของที่มีไว้เป็นความผิดหรือได้มาโดยการกระทำความผิดหรือได้ใช้หรือมีไว้เพื่อจะมีไว้เพื่อจะใช้ในการกระทำความผิด หรืออาจเป็นพยานหลักฐานพิสูจน์การกระทำความผิดได้ซ่อนหรืออยู่ในนั้น ประกอบทั้งต้องมีเหตุอันควรเชื่อว่าเป็นเนื่องจากการเน้นซ้ำกว่าจะเอาหมายค้นมาได้ สิ่งของนั้นจะถูกโยกย้ายหรือทำลายเสียก่อน

เมื่อที่รโหฐานนั้นผู้จะต้องถูกจับเป็นเจ้าบ้าน และการจับนั้นมีหมายจับหรือจับนั้นมีหมายจับหรือจับตามมาตรา 78

การใช้อำนาจตาม (4) ให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจผู้ค้น ส่งมอบสำเนาบันทึกการตรวจค้นและบัญชีทรัพย์สินที่ได้จากการตรวจค้น แต่ถ้าไม่มีผู้ครอบครองอยู่ ณ ที่นั้น ให้ส่งมอบหนังสือดังกล่าวแก่บุคคลเช่นว่านั้นในทันทีที่กระทำได้ และรับรายงานเหตุผลและผลการตรวจค้นเป็นหนังสือต่อผู้บังคับบัญชาเหนือขึ้นไป

ดังนั้นในการสอบสวนคดีพิเศษแล้ว หากพนักงานสอบสวนคดีพิเศษจะเข้าไปค้นในที่รโหฐาน ก็ต้องปฏิบัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา รัฐธรรมนูญ ประกอบกับพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ ซึ่งโดยหลักต้องขอหมายค้นจากศาล เว้นแต่มีเหตุอันจำเป็นตามที่กฎหมายกำหนดบางประการเท่านั้นที่พนักงานสอบสวนคดีพิเศษจะค้นได้โดยไม่ต้องมีหมายศาล

4. การสอบสวน

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 120 วรรคหนึ่งบัญญัติว่า “ห้ามมิให้พนักงานอัยการฟ้องคดีโดยมิได้มีการสอบสวนมาก่อน” ก็จะเห็นได้ว่าการสอบสวนเป็นมาตรการที่สำคัญในคดีอาญาที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์

การที่พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ กำหนดให้พนักงานสอบสวนคดีพิเศษและเจ้าหน้าที่คดีพิเศษ เป็นพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ทำให้การสอบสวนคดีพิเศษ โดยพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ เป็นขั้นตอนการสอบสวนตามประมวลกฎหมาย

วิธีพิจารณาความอาญา เมื่อสอบสวนเสร็จจึงสามารถส่งให้อัยการฟ้องร้องต่อศาลตามขั้นตอนวิธีพิจารณาความอาญาได้

การสืบสวนสอบสวนโดยอัยการอำนาจพิเศษตามพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ.2547 และที่แก้ไขเพิ่มเติม

ปัจจุบันรูปแบบในการกระทำความผิดมีการพัฒนาในรูปแบบที่ซับซ้อนใช้เทคนิคขั้นสูงในการกระทำความผิดและมักจะหาพยานหลักฐานจากการกระทำความผิดได้ยาก เพื่อให้มีการสืบสวนสอบสวนถึงการกระทำความผิดดังกล่าวได้ จึงต้องมีการกำหนดให้มีการใช้มาตรการพิเศษแก่เจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติหน้าที่ดังต่อไปนี้

(ก) พนักงานสอบสวนคดีพิเศษมีอำนาจเข้าไปในเคหสถาน หรือสถานที่ใด ๆ เพื่อตรวจค้นได้โดยไม่ต้องมีหมายศาล หากปรากฏมีเหตุสงสัยตามสมควร

(ข) การใช้อำนาจในการดักฟังโทรศัพท์

(ค) การใช้อำนาจในการแฝงตัว

(ง) การใช้อำนาจยึด หรืออายัดทรัพย์สินที่ค้นพบ

(จ) พนักงานสอบสวนคดีพิเศษสามารถมีหนังสือสอบถามหรือเรียกให้สถาบันการเงิน หรือหน่วยงานของรัฐหรือรัฐวิสาหกิจ ส่งเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องมาเพื่อให้ถ้อยคำหรือส่งคำชี้แจงเป็นหนังสือได้

(ฉ) พนักงานสอบสวนคดีพิเศษสามารถมีหนังสือสอบถามหรือเรียกให้สถาบันการเงิน หรือหน่วยงานของรัฐหรือรัฐวิสาหกิจ ส่งเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องมาเพื่อให้ถ้อยคำ

(ช) การให้เจ้าหน้าที่ของรัฐในหน่วยงานอื่นมาปฏิบัติหน้าที่ในกรมสอบสวนคดีพิเศษ เพื่อช่วยเหลือในการสืบสวนสอบสวนคดีพิเศษเป็นการเฉพาะกรณีได้

การเพิ่มมาตรการพิเศษข้างต้น เป็นสิ่งจำเป็นเพื่อประสิทธิภาพในการสืบสวนสอบสวนคดีอาญาที่มีลักษณะสลับซับซ้อน เพราะการดำเนินคดีอาญา ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาอย่างเดียวยังไม่สามารถพิสูจน์และหาพยานหลักฐานเพื่อเอาตัวผู้กระทำความผิดที่มีความเชี่ยวชาญในการกระทำความผิดนั้นๆ มาลงโทษได้

แม้ปัจจุบันจะมีกฎหมายบางฉบับที่ให้อำนาจเจ้าหน้าที่ดำเนินการสืบสวนสอบสวนด้วยวิธีการพิเศษ เช่น การสืบสวนสอบสวนตามกฎหมายป้องกันและปราบปรามยาเสพติด การสืบสวนสอบสวนตามกฎหมายป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ เป็นต้น แต่ผู้เขียนเห็นว่าการใช้อำนาจสอบสวนพิเศษตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ใช้เฉพาะในคดีเกี่ยวกับยาเสพติดเท่านั้น การใช้อำนาจสืบสวนตามกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินก็สามารถดำเนินการได้เฉพาะคดีความผิดตามกฎหมายดังกล่าวเท่านั้น ในขณะที่การกระทำความผิดที่มีความ

สถาบันชั้นสูง มีการใช้เทคนิคชั้นสูงในการกระทำความผิดและผู้เกี่ยวข้องมักเป็นผู้ที่มีอิทธิพล มีความรู้สูง มีฐานะทางสังคม และอยู่นอกเหนือการดำเนินคดีตามกฎหมาย ปปง. กฎหมาย ป.ป.ช. และ กฎหมาย ปปส. การจัดตั้ง กรมสอบสวนคดีพิเศษขึ้นมา และการกำหนดให้มีอำนาจสืบสวน สอบสวนโดยลักษณะ พิเศษ จึงเป็นมาตรการสำคัญที่จะป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมที่มีการพัฒนารูปแบบในการกระทำความผิดขึ้นมาตลอดเวลาอำนาจพิเศษดังกล่าวสรุปได้ดังนี้

การขอให้หน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐให้ความช่วยเหลือ สนับสนุนหรือ เข้าร่วมปฏิบัติหน้าที่ ตามมาตรา 22/1

ในการปฏิบัติงานป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับคดีพิเศษกรมสอบสวนคดีพิเศษอาจขอให้หน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐให้ความช่วยเหลือ สนับสนุน หรือเข้าร่วมปฏิบัติหน้าที่ได้ตามความเหมาะสม ให้หน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐดังกล่าว ให้ความช่วยเหลือ สนับสนุน หรือ เข้าร่วมปฏิบัติหน้าที่ตามสมควรแก่กรณี โดยได้รับค่าใช้จ่าย หรือค่าตอบแทนอื่นใดที่จำเป็นในการช่วยเหลือ สนับสนุน หรือเข้าร่วมปฏิบัติหน้าที่เพื่อให้การดำเนินงานตามพระราชบัญญัตินี้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

3.2 การใช้มาตรการพิเศษในการตรวจค้น ดักข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลและการแฝงตัวเข้าไปในองค์กรตามพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547

3.2.1 การใช้มาตรการพิเศษในการตรวจค้น ตามมาตรา 24

พนักงานสอบสวนคดีพิเศษมีอำนาจเข้าไปค้นในเคหสถาน หรือสถานที่ใดๆ หรือ บุคคล หรือยานพาหนะตามมาตรา 24 วรรคหนึ่ง (1) และ (2)

เพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติหน้าที่ให้พนักงานสอบสวนคดีพิเศษมีอำนาจเข้าไปใน เคหสถานหรือสถานที่ใด ๆ เพื่อตรวจค้นเมื่อมีเหตุสงสัยว่ากระทำความผิดที่เป็นคดีพิเศษหลบซ่อน อยู่ หรือมีทรัพย์สินซึ่งมีไว้เป็นความผิดหรือได้มาโดยการกระทำความผิด หรือได้ใช้หรือจะใช้ในการกระทำความผิดที่เป็นคดีพิเศษ หรือซึ่งอาจใช้เป็นพยานหลักฐานได้ประกอบกับมีเหตุอันควร เชื่อว่าเนื่องจากการเน้นซักถามจะเอาหมายค้นมาได้บุคคลนั้นจะหลบหนีไปหรือทรัพย์สินนั้นจะถูก โยกย้าย ซุกซ่อน ทำลาย หรือทำให้เปลี่ยนสภาพไปจากเดิม หรือ ค้นบุคคล หรือยานพาหนะ

การใช้อำนาจในการค้นนอกจากพนักงานสอบสวนคดีพิเศษต้องดำเนินการเกี่ยวกับ วิธีการค้นตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาแล้วให้พนักงานสอบสวนคดีพิเศษแสดง ความบริสุทธิ์ก่อนการเข้าค้น รายงานเหตุผลและผลการตรวจค้นเป็นหนังสือต่อผู้บังคับบัญชาเหนือ ขึ้นไปและบันทึกเหตุผลตามสมควร และเหตุอันควรเชื่อที่ทำให้สามารถเข้าค้นได้เป็นหนังสือไว้ ให้แก่ผู้ครอบครองเคหสถานหรือสถานที่ค้น แต่ถ้าไม่มีผู้ครอบครองอยู่ ณ ที่นั้นให้พนักงาน

สอบสวนคดีพิเศษส่งมอบสำเนาหนังสือแนบให้แก่ผู้ครอบครองดังกล่าวในทันทีที่กระทำได้และหากเป็นการเข้าคั่นในเวลากลางคืนภายหลังพระอาทิตย์ตก พนักงานสอบสวนคดีพิเศษผู้เป็นหัวหน้าในการเข้าคั่นต้องเป็นข้าราชการพลเรือนตำแหน่งตั้งแต่ระดับ 7 ขึ้นไปด้วย

พนักงานสอบสวนคดีพิเศษผู้เป็นหัวหน้าในการเข้าคั่นส่งสำเนาบันทีกเหตุสงสัยตามสมควรและเหตุอันควรเชื่อตามวรรคสาม และสำเนาบันทีกการตรวจค้นและบัญชีทรัพย์สินที่ยึดหรืออายัดต่อศาลจังหวัดที่มีอำนาจเหนือท้องที่ที่ทำการค้น หรือศาลอาญาในเขตกรุงเทพมหานคร ภายในสี่สิบแปดชั่วโมงหลังจากสิ้นสุดการตรวจค้น เพื่อเป็นหลักฐาน

การปฏิบัติหน้าที่โดยอาศัยอำนาจพิเศษกรณีการเข้าไปในเคหสถานหรือสถานที่ใด ๆ เพื่อตรวจค้น สำหรับคดีพิเศษตามพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ นอกจากพนักงานสอบสวนคดีพิเศษผู้ทำการตรวจค้นจะต้องปฏิบัติตามถึงบทบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษแล้ว การตรวจค้นนั้นจะต้องปฏิบัติตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่เกี่ยวกับการตรวจค้น และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในส่วนการค้นด้วย

ข้อบังคับ กคพ.ว่าด้วยการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษตามมาตรา 24 แห่งพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 ได้กำหนดหลักในการปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวว่าก่อนดำเนินการตามมาตรา 24 วรรคหนึ่ง (1) แห่งพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 พนักงานสอบสวนคดีพิเศษจะต้องแจ้งให้ผู้บังคับบัญชาเหนือตนได้ทราบเหตุผลและความจำเป็นในการปฏิบัติ เว้นแต่เป็นเรื่องที่อธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษได้มอบหมายบุคคลซึ่งเป็นผู้อนุญาตให้ดำเนินการในเรื่องนั้นๆ ไว้แล้ว ให้ขออนุญาตต่อบุคคลนั้น

ก่อนเริ่มปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรา 24 แห่งพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 ให้พนักงานสอบสวนคดีพิเศษจัดทำบันทีกเหตุสงสัยตามสมควรหรือพฤติกรรมที่ต้องสงสัยหรือความเกี่ยวพันกับพฤติกรรมที่ต้องสงสัยหรือเหตุอันควรเชื่อที่ทำให้ต้องดำเนินการ

การปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรา 24 แห่งพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 ให้พนักงานสอบสวนคดีพิเศษกระทำด้วยความรอบคอบเพื่อประสิทธิภาพในการสืบสวนสอบสวน การป้องกันปราบปรามอาชญากรรมและการรักษาความสงบเรียบร้อย ทั้งนี้ ต้องคำนึงถึงการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

อธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษอาจมีคำสั่งให้พนักงานสอบสวนคดีพิเศษปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรา 24 แห่งพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 เป็นการเฉพาะเรื่องได้ การมีคำสั่งเฉพาะเรื่องดังกล่าวให้กระทำเป็นลายลักษณ์อักษร

พนักงานสอบสวนคดีพิเศษผู้ดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการสำนักอาจมีคำสั่งให้พนักงานสอบสวนคดีพิเศษผู้หนึ่งผู้ใดเป็นพนักงานสอบสวนคดีพิเศษผู้รับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่ตาม

มาตรา 24 แห่งพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 และอาจมีคำสั่งให้พนักงานสอบสวนคดีพิเศษตั้งแต่ระดับ 8 ขึ้นไปเป็นผู้รับผิดชอบ กำกับ ดูแล การปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าว

การปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรา 24 วรรคหนึ่ง (1) และ (2) แห่งพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 ให้พนักงานสอบสวนคดีพิเศษผู้รับผิดชอบตั้งแต่ระดับ 6 ขึ้นไปเป็นผู้ปฏิบัติเว้นแต่การค้นในเคหสถาน หรือสถานที่ใดๆ ในเวลากลางคืน ให้พนักงานสอบสวนคดีพิเศษผู้รับผิดชอบตั้งแต่ระดับ 7 ขึ้นไปเป็นผู้ปฏิบัติ

เมื่อพนักงานสอบสวนคดีพิเศษได้ทำการตรวจค้นยานพาหนะดังกล่าวแล้ว ให้พนักงานสอบสวนคดีพิเศษส่งบันทึกเหตุสงสัยตามควรและสำเนาบันทึกการค้นและหลักฐานที่ได้จากการค้นยานพาหนะไว้เพื่อเป็นหลักฐานด้วย¹⁵

การปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรา 24 วรรคหนึ่ง (3) (4) และ (5) แห่งพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 ให้พนักงานสอบสวนคดีพิเศษผู้รับผิดชอบตั้งแต่ระดับ 6 ขึ้นไปเป็นผู้ปฏิบัติ

การเก็บรักษาทรัพย์สินที่ค้นพบ หรือที่ได้มาตามข้อบังคับนี้ ให้พนักงานสอบสวนคดีพิเศษ ปฏิบัติตามข้อบังคับ กคพ. ว่าด้วยการเก็บรักษา การใช้ประโยชน์ข้อมูลข่าวสารที่ได้มาและการทำลายข้อมูลข่าวสารอื่น พ.ศ. 2547 ด้วย

ให้พนักงานสอบสวนคดีพิเศษผู้รับผิดชอบรายงานผลการปฏิบัติหน้าที่ตามความในข้อบังคับนี้ เป็นหนังสือต่อผู้บังคับบัญชาเหนือขึ้นไป และให้นำรายงานดังกล่าวรวมเข้าไว้ในสำนวนการสืบสวน หรือสอบสวน แล้วแต่กรณีพนักงานสอบสวนคดีพิเศษมีอำนาจในการตรวจสอบข้อมูลต่างๆ

พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 มาตรา 24 วรรคหนึ่ง (3) และ (4) บัญญัติให้พนักงานสอบสวนคดีพิเศษมีอำนาจดังต่อไปนี้ด้วย

มีหนังสือสอบถามหรือเรียกให้สถาบันการเงิน ส่วนราชการ องค์กร หรือหน่วยงาน ของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ ส่งเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องเพื่อมาให้ถ้อยคำ ส่งคำชี้แจงเป็นหนังสือหรือส่ง บัญชีเอกสาร หรือหลักฐานใดๆ มาเพื่อตรวจสอบ หรือเพื่อประกอบการพิจารณา

มีหนังสือสอบถามหรือเรียกบุคคลใดๆ มาเพื่อให้ถ้อยคำ ส่งคำชี้แจงเป็นหนังสือ หรือส่งบัญชีเอกสาร หรือหลักฐานใดๆ มาเพื่อตรวจสอบ หรือเพื่อประกอบการพิจารณา

ผู้ใดไม่ให้ความสะดวก หรือไม่ให้ถ้อยคำ หรือไม่ส่งบัญชีเอกสารหรือ หลักฐานให้แก่พนักงานสอบสวนคดีพิเศษตามมาตรา 24 วรรคหนึ่ง (3) (4) มีบทกำหนดโทษไว้ในมาตรา 41 ว่าต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ

¹⁵ ธาริต เพ็งดิษฐ์. (2547). *มารู้จัก FBI เมืองไทย*. หน้า 90.

การใช้อำนาจในการยึดหรืออายัดทรัพย์สินตามมาตรา 24 วรรคหนึ่ง (5)

กรณีพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ สืบสวนสอบสวนคดีพิเศษและได้ทำการตรวจค้น เหนือสถาน สถานที่ใด (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท) (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท) (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท) หรือค้นบุคคล หรือยานพาหนะ หากการปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าว ได้มาซึ่งหลักฐานใดๆ แล้ว หรือการที่มีหนังสือสอบถามหรือเรียกบุคคลใดๆ ส่งหลักฐานหรือเรียก ให้สถาบันการเงิน ส่วนราชการ องค์การ หน่วยงานของรัฐหรือรัฐวิสาหกิจส่งหลักฐานมาให้พนักงานสอบสวนคดีพิเศษสามารถยึดหรืออายัดทรัพย์สินที่พบไว้เพื่อประโยชน์ในการสอบสวนได้

3.2.2 การใช้มาตรการพิเศษในการดักข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล ตามมาตรา 25

การสอบสวนคดีพิเศษ ได้มีการกำหนดให้มีการเข้าถึงเอกสารหรือข้อมูลข่าวสาร ดังนี้
กรณีที่มีเหตุอันควรเชื่อได้ว่า เอกสารหรือข้อมูลข่าวสารอื่นใดซึ่งส่งทางไปรษณีย์ โทรเลข โทรศัพท์ โทรสาร คอมพิวเตอร์ เครื่องมือ หรืออุปกรณ์ในการสื่อสาร สื่ออิเล็กทรอนิกส์ หรือสื่อทางเทคโนโลยีสารสนเทศใด ถูกใช้เพื่อประโยชน์ในการกระทำความผิดที่เป็นคดีพิเศษพนักงานสอบสวนคดีพิเศษซึ่งได้รับอนุมัติจากอธิบดีเป็นหนังสือจะยื่นคำขอฝ่ายเดียวต่ออธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาเพื่อมีคำสั่งอนุญาตให้พนักงานสอบสวนคดีพิเศษได้มาซึ่งข้อมูลข่าวสารดังกล่าวก็ได้

การอนุญาตตามวรรคหนึ่ง ให้อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาพิจารณาถึงผลกระทบต่อสิทธิส่วนบุคคลหรือสิทธิอื่นใด ประกอบกับเหตุผลและความจำเป็นดังต่อไปนี้

1. มีเหตุอันควรเชื่อว่าจะมีการกระทำความผิดหรือจะมีการกระทำความผิดที่เป็นคดีพิเศษ
2. มีเหตุอันควรเชื่อว่าจะได้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการกระทำความผิดที่เป็นคดีพิเศษจากการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารดังกล่าว
3. ไม่อาจใช้วิธีการอื่นใดที่เหมาะสมหรือมีประสิทธิภาพมากกว่าได้

การอนุญาตตามวรรคหนึ่ง ให้อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาสั่งอนุญาตได้คราวละไม่เกินเก้าสิบวันโดยกำหนดเงื่อนไขใดๆ ก็ได้ และให้ผู้เกี่ยวข้องกับข้อมูลข่าวสารในสิ่งสื่อสารตามคำสั่งดังกล่าวจะต้องให้ความร่วมมือเพื่อให้เป็นไปตามความร่วมมือเพื่อให้เป็นไปตามความในมาตรานี้ ภายหลังที่มีคำสั่งอนุญาตหากปรากฏข้อเท็จจริงว่าเหตุผลความจำเป็นไม่เป็นไปตามที่ระบุหรือพฤติการณ์เปลี่ยนแปลงคำสั่งอนุญาตได้ตามที่เห็นสมควร

เมื่อพนักงานสอบสวนคดีพิเศษได้ดำเนินการตามที่ได้รับอนุญาตแล้วให้รายงานการดำเนินการให้ผู้พิพากษาศาลอาญาทราบ

บรรดาข้อมูลข่าวสารที่ได้มาตามวรรคหนึ่ง ให้เก็บรักษาเฉพาะข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการกระทำความผิดที่เป็นคดีพิเศษซึ่งได้รับอนุญาตตามวรรคหนึ่ง และให้ใช้ประโยชน์ในการ

สืบสวนหรือหรือใช้เป็นพยานหลักฐานเฉพาะในการดำเนินคดีพิเศษดังกล่าวเท่านั้น ส่วนข้อมูลข่าวสารอื่นให้ทำลายเสียทั้งสิ้น ทั้งนี้ ตามข้อบังคับที่ กคพ. กำหนด

การกระทำความผิดบางกรณีอาชญากรอาจมีการใช้เอกสารหรือข้อมูลข่าวสารเช่น โทรเลข โทรศัพท์ โทรสาร คอมพิวเตอร์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ สื่อทางเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อการสอบสวนคดีพิเศษจึงได้กำหนดให้มีการเข้าถึงเอกสารหรือข้อมูลข่าวสารดังกล่าวเพื่อประโยชน์ในการหาพยานหลักฐาน แต่ทั้งนี้กฎหมายได้บัญญัติเพื่อป้องกันมิให้กระทบต่อเสรีภาพในการสื่อสารถึงกันของประชาชนไว้ด้วยแล้ว

การห้ามมิให้เปิดเผยข้อมูลข่าวสาร เนื่องจากข้อมูลข่าวสารที่ได้มาตามมาตรา 25 ดังกล่าวเป็นข้อมูลที่มีวัตถุประสงค์ สำคัญเพื่อใช้ประโยชน์ในการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดที่เป็นคดีพิเศษ และการ ได้มาก็ต้องเป็นไปตามขั้นตอนที่กฎหมายกำหนดไว้ และบรรดาข้อมูลข่าวสารที่ได้มามาตรา 25 วรรคท้ายก็ให้เก็บรักษาเฉพาะข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดที่เป็นคดีพิเศษซึ่งได้รับอนุญาตและให้ใช้ประโยชน์ในการสืบสวนหรือใช้เป็นพยานหลักฐานเฉพาะในการดำเนินคดีพิเศษ ดังกล่าวเท่านั้น ส่วนข้อมูลข่าวสารอื่นให้ทำลายเสียทั้งสิ้นตามข้อบังคับที่ กคพ. กำหนด ซึ่ง ปัจจุบันมีข้อบังคับของ กคพ. ที่ออกตามความในมาตรานี้แล้ว 25 และเนื่องจากมีกรณีให้เก็บรักษา ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการกระทำความผิดที่เป็นคดีพิเศษเพื่อใช้ประโยชน์ในการสืบสวนสอบสวน หรือใช้เป็นพยานหลักฐานในการดำเนินคดีพิเศษเท่านั้น ส่วนข้อมูลข่าวสารอื่นให้ทำลายเสียทั้งสิ้น ตามข้อบังคับของ กคพ. ดังกล่าว มาตรา 26 จึงกำหนดห้ามมิให้บุคคลใดเปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่ ได้มาดังกล่าวแล้ว เว้นแต่เป็นข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดที่เป็นคดีพิเศษ ซึ่งได้รับ อนุญาตตามมาตรา 25 และเป็นการปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่หรือตามกฎหมายหรือตามคำสั่งศาล ทั้งนี้ผู้ฝ่าฝืนมีความผิดและได้รับโทษตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 39 ซึ่งกำหนดโทษไว้ คือ ผู้ฝ่าฝืน มาตรา 26 ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สามปีถึงห้าปี หรือปรับตั้งแต่หกหมื่นบาทถึงหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และถ้ากระทำความผิดตามวรรคหนึ่งเป็นการกระทำโดยพนักงานสอบสวนคดี พิเศษ เจ้าหน้าที่คดีพิเศษ พนักงานอัยการที่เข้าร่วมสอบสวนหรือเข้าร่วมปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรา 32 หรือผู้เข้าร่วมปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรา 25 ผู้กระทำต้องระวางโทษเป็นสามเท่าของโทษ ปกติตามมาตรา 39 วรรคสอง

3.2.3 การใช้มาตรการพิเศษในการแฝงตัวเข้าไปในองค์กร ตามมาตรา 27

กรณีจำเป็นและเพื่อประโยชน์ในการดำเนินการตามพระราชบัญญัตินี้ ในอธิบดีหรือผู้ได้รับมอบหมายมีอำนาจให้บุคคลใด จัดทำเอกสารหรือหลักฐานใดขึ้นหรือเข้าไปในแฝงตัวในองค์กร หรือกลุ่มคนใด เพื่อประโยชน์ในการสืบสวนสอบสวน ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามข้อบังคับที่อธิบดีกำหนด

การจัดทำเอกสารหรือหลักฐานใด หรือการเข้าไปแฝงตัวในองค์กร หรือกลุ่มคนใด เพื่อประโยชน์ในการสืบสวนสอบสวนตามวรรคหนึ่ง ให้ถือว่าเป็นการกระทำโดยชอบ

การใช้อำนาจแฝงตัวเพื่อประโยชน์ในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม ที่มีลักษณะซับซ้อนพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษจึงได้กำหนดวิธีการสืบสวนสอบสวนในลักษณะการเป็นสายลับ ซึ่งการเข้าเป็นสายลับดังกล่าว เป็นการปลอมตัวโดยใช้วิธีการปิดบังความเป็นตัวตนที่แท้จริง ตั้งแต่การใช้เอกสารตัวตนปลอม เช่น บัตรประจำตัวประชาชนหรือหนังสือเดินทางปลอม รวมถึงการแสดงถึงการมีอาชีพและสถานะซึ่งไม่เป็นความจริงโดยให้เข้ากับสถานการณ์และสิ่งแวดล้อมเพื่อให้สามารถสืบทราบข้อมูลข่าวสารได้ โดยวิธีการสืบสวนดังกล่าว เป็นการปฏิบัติงานในเชิงรุกเพื่อป้องกันการเกิดขึ้นของคดีและลดความเสียหายทางเศรษฐกิจแต่อาจเป็นการกระทำที่มีผลในเชิงลบได้ หากมิได้มีการควบคุมการใช้อำนาจอย่างเพียงพอ ดังนั้นการป้องกันผลกระทบจากการใช้อำนาจแฝงตัว จึงควรมีมาตรการในการควบคุมการใช้อำนาจดังกล่าว

ข้อบังคับกรมสอบสวนคดีพิเศษ ว่าด้วยการจัดทำเอกสาร หลักฐาน และการแฝงตัว พ.ศ. 2553 ได้กำหนดเกี่ยวกับการปฏิบัติดังกล่าว

“เอกสาร” หมายความว่า กระดาษหรือวัตถุอื่นใดซึ่งได้ทำให้ปรากฏความหมายด้วยตัวอักษร ตัวเลข พัง หรือแผนแบบอย่างอื่นที่จัดทำขึ้นเพื่ออำพรางสถานภาพที่แท้จริง

“หลักฐาน” หมายความว่า สิ่งใดๆ ที่จัดให้มีขึ้น เพื่อรับรองหรือสนับสนุนการอำพรางสถานภาพที่แท้จริง

“อำพรางสถานภาพที่แท้จริง” หมายความว่า การดำเนินการเพื่อปกปิดความจริงเกี่ยวกับบุคคลเอกสาร หลักฐาน และการกระทำหรือเพื่อให้เห็นเป็นอย่างอื่น

การปฏิบัติตามข้อบังคับนี้เกี่ยวข้องโดยตรงกับความปลอดภัยในชีวิต ร่างกาย ทรัพย์สิน ความเป็นอยู่ของครอบครัว รวมถึงความเป็นส่วนตัวของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน หรือบุคคลผู้แฝงตัว จึงให้การดำเนินการทุกขั้นตอนตามข้อบังคับนี้ เป็นเรื่องที่มีชั้นความลับ

ข้าราชการและลูกจ้างกรมสอบสวนคดีพิเศษผู้ใดเปิดเผยข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสถานที่ บุคคล เอกสาร หรือหลักฐาน หรือวิธีการดำเนินการเกี่ยวกับมาตรการตามข้อบังคับนี้ อันอาจเกิดความเสียหายตามวรรคแรก ให้ถือเป็นความผิดทางวินัยและ/หรือกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

การจัดทำเอกสารหรือหลักฐานใดขึ้น หรือการให้บุคคลใดๆ เข้าไปแฝงตัวในองค์กร หรือกลุ่มคนใด จะกระทำได้ในกรณีจำเป็นและเพื่อประโยชน์ในการดำเนินการตามพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547

การอนุมัติให้บุคคลจัดทำเอกสาร หลักฐานใดขึ้นเพื่ออำพรางสถานภาพที่แท้จริงให้เป็นอำนาจของอธิบดี หรือผู้ที่ได้รับมอบหมายจากอธิบดี

ให้ผู้ถือหรือครอบครองเอกสาร หลักฐาน เพื่ออำพรางสถานภาพที่แท้จริง ใช้ประโยชน์เอกสาร หลักฐาน เพื่ออำพรางสถานภาพที่แท้จริงเฉพาะในการปฏิบัติการกิจ หรือหน้าที่ตามคำสั่งเท่านั้น

การจัดทำเอกสารหลักฐานใด เพื่ออำพรางสถานภาพที่แท้จริง ให้ผู้ได้รับการอนุมัติรับผิดชอบดำเนินการเอง หรือร่วมกับ หรือมอบหมายให้สำนักเทคโนโลยีและศูนย์ข้อมูลการตรวจสอบพิจารณาดำเนินการ

การอนุมัติให้บุคคลใด เข้าไปแฝงตัวในองค์กรหรือกลุ่มคนใด เพื่อประโยชน์ในการดำเนินการตามพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 ให้เป็นอำนาจของอธิบดีหรืออธิบดีผู้บัญชาการสำนัก หรือพนักงานสอบสวนคดีพิเศษเชี่ยวชาญ (9) ที่ได้รับมอบหมายให้เป็นหัวหน้าคณะพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ หรือให้เป็นหัวหน้าคณะเจ้าหน้าที่สืบสวน

บุคคลที่ได้รับอนุมัติต้องปฏิบัติการกิจ หรือหน้าที่ตามคำสั่งที่ได้รับมอบหมายและข้อบังคับนี้อย่างเคร่งครัด

ให้หัวหน้าคณะพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ หรือหัวหน้าคณะเจ้าหน้าที่สืบสวนที่ได้รับการอนุมัติแฝงตัว รายงานข้อเท็จจริงเป็นบันทึกที่มีชั้นความลับแล้วแต่กรณีเสนอต่อผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้นในโอกาสแรก นับแต่เวลาที่ทราบว่าจะไม่สามารถปฏิบัติตามคำสั่งหรือข้อบังคับนี้ได้

ให้ผู้บัญชาการสำนักเทคโนโลยีและศูนย์ข้อมูลการตรวจสอบ กรมสอบสวนคดีพิเศษ เป็นนายทะเบียนที่ทำหน้าที่ในการควบคุมการเก็บทะเบียนข้อมูลเอกสาร หลักฐาน และการแฝงตัวเพื่อประโยชน์ในการตรวจสอบ และเมื่อหมดความจำเป็นแล้ว ให้เสนออธิบดีเพื่อขออนุมัติทำลาย

ให้นายทะเบียนมีอำนาจแต่งตั้งผู้ช่วยนายทะเบียนได้ตามความจำเป็น แล้วรายงานให้อธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษทราบ

ให้หัวหน้าคณะพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ หรือหัวหน้าคณะเจ้าหน้าที่สืบสวนที่ได้รับการอนุมัติแฝงตัว ต้องสำเนารายงานการอนุมัติจัดทำเอกสาร หลักฐาน และการแฝงตัว รวมทั้งสำเนาอนุมัติให้ยุติ/ยกเลิกการกิจ หรือไม่ใช่เอกสารหลักฐานและการเข้าแฝงตัว เป็นบันทึกที่มีชั้นความลับแล้วแต่กรณี ให้นายทะเบียนพิจารณาเสนออธิบดีโดยเร็ว

ให้หัวหน้าคณะพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ หรือหัวหน้าคณะเจ้าหน้าที่สืบสวนที่ได้รับการอนุมัติแฝงตัว รายงานผลความคืบหน้าการดำเนินการตามที่ได้รับอนุมัติเพื่อยืนยันเหตุผลความจำเป็นที่จะต้องใช้อเอกสาร หลักฐาน และการแฝงตัว เพื่ออำพรางสถานภาพที่แท้จริงทุก 6 เดือน นับตั้งแต่วันที่ได้รับอนุมัติ และเมื่อเสร็จสิ้นการกิจหรือหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายแล้ว

การรายงานให้ทำบันทึกที่มีชั้นความลับแล้วแต่กรณี เสนออธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษผ่านผู้อนุมัติ

ให้ผู้ถือหรือครอบครองเอกสาร หลักฐาน เพื่ออำพรางสถานภาพที่แท้จริงส่งเอกสาร หลักฐาน เพื่ออำพรางสถานภาพที่แท้จริง คืนให้แก่ผู้อนุมัติภายในยี่สิบวัน นับตั้งแต่วันที่เสร็จสิ้นภารกิจ หรือหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายแล้ว

กรณีเอกสาร หลักฐานเพื่ออำพรางสถานภาพที่แท้จริงสูญหาย หรือไม่ได้ปฏิบัติตามข้อบังคับนี้ ให้ผู้ถือหรือครอบครองเอกสาร หลักฐานเพื่ออำพรางสถานภาพที่แท้จริง รายงานสาเหตุข้อเท็จจริงต่อผู้อนุมัติ ภายใน 48 ชั่วโมง และต่อนายทะเบียนโดยเร็ว นับตั้งแต่วันที่ได้ทำเอกสาร หลักฐานเพื่ออำพรางสถานภาพที่แท้จริงสูญหาย หรือไม่ได้ปฏิบัติตามข้อบังคับนี้

ให้ผู้อนุมัติทำการสืบสวนข้อเท็จจริงผู้ถือหรือครอบครองเอกสาร หลักฐานเพื่ออำพรางสถานภาพที่แท้จริงตามวรรคแรก และรายงานผลการสืบสวนให้อธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษพิจารณาผ่านนายทะเบียนโดยเร็ว

3.3 การสอบสวนคดีพิเศษและการใช้มาตรการพิเศษของต่างประเทศ

การสืบสวนสอบสวนคดีอาญาของหน่วยงานสืบสวนสอบสวนคดีพิเศษและหรือคดีอาญาที่มีลักษณะพิเศษในต่างประเทศ ก็มีเช่นเดียวกับประเทศไทยซึ่งแต่ละประเทศมีแนวความคิด และใช้มาตรการพิเศษในการสืบสวนสอบสวนไม่เหมือนกัน เนื่องจากระบบการปกครองและการบริหารงานยุติธรรมมีความแตกต่างกัน โดยเสนอรายละเอียด ดังนี้

3.3.1 การสอบสวนคดีพิเศษและการใช้มาตรการพิเศษของประเทศสหรัฐอเมริกา

ประเทศสหรัฐอเมริกาประกอบด้วย 50 รัฐ ซึ่งแต่ละรัฐต่างมีอำนาจอธิปไตยของตนเอง ทำให้ระบบและการบริหารงานยุติธรรมเป็น 2 ระบบ คือระบบของแต่ละมลรัฐและระบบของรัฐบาลกลาง กล่าวคือ แต่ละรัฐต่างมีกฎหมายอาญาบังคับใช้และมีเจ้าหน้าที่กระบวนการยุติธรรมรับผิดชอบตั้งแต่ตำรวจ อัยการ ศาล และราชทัณฑ์ รัฐบาลกลางจะออกกฎหมายเพื่อปกป้องคุ้มครองรักษาอำนาจอธิปไตยและรักษาความมั่นคงปลอดภัยของประเทศในภาพรวม

ตัวอย่างของกฎหมายรัฐบาลกลาง ได้แก่ กฎหมายภาษีเงินได้บุคคล กฎหมายยาเสพติด กฎหมายศุลกากร กฎหมายอาวุธปืนหรือกฎหมายความมั่นคงของประเทศ ฯลฯ ดังนั้น หน่วยงานของรัฐบาลกลางจะมีอำนาจบังคับใช้กฎหมายของรัฐบาลกลางเท่านั้น ไม่มีอำนาจเข้าไปบังคับใช้กฎหมายของแต่ละรัฐ

หน่วยงาน FBI หรือ Federal Bureau of Investigation เป็นหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายที่จัดตั้งขึ้นในปี.ศ. 1906 สังกัดกระทรวงยุติธรรม หรือ Department of Justice สำหรับความรับ

ผิดชอบ และอำนาจหน้าที่ของ FBI ที่สำคัญคือ การบังคับใช้กฎหมายของประเทศที่มีลักษณะสำคัญ 2 ประการ¹⁶ คือ

- 1) ความผิดเกี่ยวกับความมั่นคงของประเทศ เช่น การก่อวินาศกรรม การปฏิบัติการเป็นสายลับให้แก่ประเทศอื่น เป็นต้น
- 2) ความผิดอาญาที่เกิดขึ้นในหลายรัฐติดต่อกัน เช่น การฆาตกรรมต่อเนื่องหลายรัฐ หรือการปล้นทรัพย์หลายรัฐ เป็นต้น

การดำเนินการของหน่วยงาน FBI หรือ Federal Bureau of Investigation ในสหรัฐอเมริกา นั้นจะเป็นการทำงานร่วมกับอัยการ กล่าวคือจะมีการร่วมมือกันรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อนำไปใช้ในการไต่สวนในคณะลูกขุนใหญ่หรือในศาล¹⁷

ในส่วนการใช้เทคนิคพิเศษในการสืบสวนสอบสวนของประเทศสหรัฐอเมริกา มีข้อพิจารณา ดังนี้

บทบัญญัติมาตรา 4 รัฐธรรมนูญแห่งสหรัฐอเมริกา (THE CONSTITUTION OF THE UNITED STATES OF AMERICA) ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม ค.ศ. 1971 ไว้โดยมีบทบัญญัติ ดังนี้ “สิทธิของประชาชนที่จะมีความปลอดภัยในชีวิต ร่างกาย ที่พักอาศัย เอกสารและผลกระทบอื่นใด ย่อมได้รับการคุ้มครองจากการตรวจค้นหรือยึดโดยไม่มีเหตุผลและจะต้องไม่ถูกล่วงละเมิดและห้ามไม่ให้มีการออกหมายใดๆ เว้นแต่จะปรากฏเหตุอันเพียงพอ ซึ่งได้รับการรับรองด้วยคำสาบานหรือคำปฏิญาณและหมายนั้นต้องระบุสถานที่ที่จะทำการตรวจค้น ชื่อของบุคคล หรือสิ่งของที่ทำการยึดนั้นด้วย” “The right of the people to be secure in their persons, houses, papers, and effects, against unreasonable searches and seizures, shall not be violated, and no warrants shall issue, but upon probable cause, supported by oath or affirmation, and particularly describing the place to be searched, and the persons or things to be seized.”

การให้ได้ว่าซึ่งเอกสารหรือข้อมูลข่าวสารโดยการดักฟัง

การประกอบอาชญากรรมมีการใช้เทคโนโลยีติดต่อสื่อสารโทรคมนาคม การดักฟังเป็นเครื่องมือในการต่อต้านอาชญากรรม ก่อนปี ค.ศ. 1968 มีการดักฟังในสงครามการเมืองระหว่างประเทศเพื่อต่อต้านการจารกรรม ในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 มีการดักฟังเพื่อความมั่นคงของรัฐและต่อต้านองค์กรอาชญากรรม หลังจากปี ค.ศ. 1968 มีการบัญญัติให้มีการดักฟังกับเรื่อง

¹⁶ อารี อารยวัฒนกุล. (2547). การคุ้มครองสิทธิของบุคคลกับการใช้อำนาจของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ. หน้า 40.

¹⁷ พรเพชร วิชิตชลชัย. (2545). “กรมสอบสวนคดีพิเศษ: ข้อคิดในการตั้งเอฟบีไอเมืองไทย” หนังสือพิมพ์แนวหน้า ฉบับวันที่ 4 กรกฎาคม 2545

อาชญากรรมพิเศษ เช่น การฆ่าคนตาย การเรียกค่าไถ่ การกรรโชกทรัพย์ การพนันการปลอมแปลง และการขายกัญชา เป็นต้น โดยต้องมีการร้องขอต่อผู้พิพากษาและได้รับการอนุญาต ซึ่งในแต่ละปีมีการขออนุญาตดักฟังและได้รับอนุญาตเป็นจำนวนมาก แต่ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการดักฟังก็มีเป็นจำนวนสูงจนสามารถจับกุมผู้กระทำความผิด การดักฟังโทรศัพท์จึงเป็นเครื่องมือในการบังคับใช้กฎหมายของเจ้าหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพและมีความปลอดภัยสูง ในแต่ละปีต้องมีรายงานสรุปผลการดักฟังประจำปี อย่างไรก็ตาม ประธานาธิบดีสามารถสั่งให้ดักฟังได้ กรณีประกาศภาวะสงครามผ่าน Attorney General ให้อำนาจการดักฟังสำหรับข้อมูลชาวต่างประเทศ มีระยะเวลา 15 วัน หรือกรณี มีการติดต่อสื่อสารข้อมูลระหว่างฝ่ายบริหารกับฝ่ายบริหารของรัฐต่างประเทศ

รัฐธรรมนูญของสหรัฐอเมริกาให้ความคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลจากการดักฟังทางโทรศัพท์ การร้องขอจะกระทำได้เมื่อมีการใช้วิธีการสืบสวนสอบสวนโดยวิธีอื่น ๆ แล้วไม่ประสบความสำเร็จและมีอันตรายมากเกินกว่าเหตุ โดยต้องเป็นความผิดอาญาที่มีโทษประหารชีวิตหรือจำคุกเกินกว่า 1 ปี และฐานความผิดที่กำหนดไว้เช่น การปลอมแปลง การฉ้อโกง เป็นต้น คำร้องขอต้องระบุรายละเอียดเกี่ยวกับพฤติการณ์ ระยะเวลา เหตุอันควรเชื่อ และการดำเนินการทั้งหมดเป็นลายลักษณ์อักษรและสาบานหรือปฏิญาณต่อผู้พิพากษา และศาลเป็นผู้อนุญาตให้ดักฟังได้

การรับฟังพยานหลักฐานที่ได้มาจากการดักฟังการสนทนาทางโทรศัพท์ในศาลได้โดยเจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมายที่ได้รับอนุญาตในการดักฟังให้เปิดเผยข้อความ การสื่อสารทางสายทางคำพูดหรือทางอิเล็กทรอนิกส์ หรือพยานหลักฐานที่ได้มาจากการดักฟังดังกล่าว ภายในขอบเขตที่เหมาะสม หรือบุคคลใดๆ ที่ได้รับอนุญาตโดยวิธีใดๆ เกี่ยวกับการสื่อสารทางสาย ทางคำพูด หรืออิเล็กทรอนิกส์ หรือได้พยานหลักฐานมาจากการดักฟังอาจเปิดเผยข้อความแห่งการสื่อสารหรือพยานหลักฐานที่ได้มาในขณะที่ทำให้การเป็นพยานภายใต้การสาบานหรือปฏิญาณในการพิจารณาโดยหน่วยงานของสหรัฐ หรือมลรัฐ หรือหน่วยงานทางการเมืองของสหรัฐ หรือมลรัฐ และการดักฟังที่ไม่เป็นการฝ่าฝืนกฎหมาย กฎหมายแม่แบบว่าด้วยการดักฟังทางโทรศัพท์ของประเทศสหรัฐอเมริกา (Model Electronic Surveillance Act 1996) มีสาระสำคัญ ดังนี้

บทวิเคราะห์ศัพท์ในคำนิยามเกี่ยวกับการดักฟังด้วยวิธีการผ่านขดลวด เป็นการติดต่อด้วยขดลวด เทปเปิดหรืออุปกรณ์ลักษณะ “Oral Communication” เป็นการสนทนาระหว่างบุคคล “Electronic Communication” เป็นการสื่อสารโดยเครื่องโทรสาร E-mail คอมพิวเตอร์หรือดาวเทียม “Monitoring” เป็นการติดตั้งอุปกรณ์เพื่อทราบจำนวนครั้งที่ใช้สื่อสารและพิสูจน์ เลขหมายต้นทาง “Interception” เป็นวิธีการที่ล่วงล้ำเข้าไปมากกว่านั้นเพราะทำให้ทราบถึงเนื้อหาของการติดต่อสื่อสาร

การห้ามให้ Pen Register (อุปกรณ์การบันทึกและถอดรหัสเพื่อระบุจำนวนครั้งที่ใช้) และ Trap and Trace Device (อุปกรณ์ที่ช่วยระบุเลขหมายของเครื่องต้นทาง) ก่อนได้รับอนุญาตจากศาล เว้นแต่กรณีฉุกเฉิน การขออนุญาตโดยพนักงานอัยการหรือเจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย เลขหมายการติดตั้งอุปกรณ์ ศาลจะอนุญาตให้ติดตั้ง Pen Register หรือ Trap and Trace Device ได้เป็นเวลาไม่เกิน 60 วัน และอาจขยายได้อีกไม่เกิน 60 วัน

การดักฟังการสื่อสารที่ใช้ขลวดที่ใช้ปากเปล่า (Oral Communication) และที่ใช้อุปกรณ์ทางอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Communication) ก่อนได้รับอนุญาตจากศาลเพื่อทำ “Interception” โดยการดักฟังการสื่อสารที่ใช้ขลวดหรือใช้ปากเปล่า (Oral Communication) พนักงานอัยการเป็นผู้มีอำนาจในการอนุญาตให้มีการยื่นคำร้องเพื่อทำการดักฟังการสนทนาจากศาลที่มีเขตอำนาจ โดยศาลจะพิจารณาอนุญาต ซึ่งความผิดที่ขออนุญาตเพื่อทำการดักฟังได้นั้นจะต้องมีความผิดที่มีประหารชีวิต ส่วนการดักฟังการสื่อสารโดยใช้อุปกรณ์ทางอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Communication) ใช้วิธีการเช่นเดียวกันแต่ไม่ได้กำหนดประเภทความผิด คำขอและคำขอกรณีฉุกเฉินต้องทำเป็นหนังสือมีรายละเอียดข้อเท็จจริง วิธีการสืบสวนระยะเวลาที่จะขอทำการดักฟัง บุคคลสถานที่หรืออื่นๆ การที่ศาลจะอนุญาตต้องได้รับความว่ามีเหตุอันควรเชื่อว่ามีบุคคลใดหรือจะกระทำความผิดจะได้รับข้อมูลเกี่ยวกับการกระทำความผิดจากการดักฟัง วิธีการสอบสวนอื่นไม่ได้ผลหรือไม่น่าจะสำเร็จหรืออันตรายเกินไปและผู้กระทำความผิดเป็นผู้ใช้หรือเช่าอุปกรณ์ โดยศาลออกเป็นคำสั่งระบุตัวบุคคล สถานที่ตั้งสถานที่ประเภทการสื่อสาร เจ้าพนักงานผู้ดำเนินการและระยะเวลาที่อนุญาต และต้องเก็บรักษาข้อมูลจากการดักฟังไว้เป็นระยะเวลา 10 ปี

การกระทำ “Interception” มีหลักการใช้ให้น้อยที่สุด (Minimization) โดยพนักงานของราชการรายงานความคืบหน้าต่อศาลเป็นระยะ การบันทึกและการเก็บรักษาเนื้อหาของการดักฟัง การติดตั้งอุปกรณ์เพื่อทำ Monitoring หรือ Interception ในกรณีฉุกเฉินเจ้าพนักงานใดที่ได้รับอำนาจจากพนักงานอัยการอาจทำ Monitoring หรือ Interception ได้ก่อนศาลมีคำสั่งอนุญาตเช่น คุกคามต่อความมั่นคงของรัฐ เป็นต้น

การเปิดเผยหรือใช้การสื่อสารที่ถูก Monitoring หรือถูก Interception มาได้ภายในขอบเขตที่เหมาะสม การมีเอกสิทธิ์ เช่น การสื่อสารระหว่างทนายกับลูกความ หรือระหว่างสามีกับภรรยา เป็นต้นหรือตามที่ศาลอนุญาตเกี่ยวกับการสื่อสารที่ไม่ได้ระบุไว้ในคำสั่งอนุญาตของศาล เมื่อการดักฟังสิ้นสุดแล้วต้องส่งคำบอกกล่าวไปยังผู้เกี่ยวข้องภายในเวลาอันสมควรแต่ทั้งนี้ไม่เกิน 90 วัน¹⁸

¹⁸ อรรถนพ ลิขิตจิตถะ และคณะ. สถาบันกฎหมายอาญา สำนักงานอัยการสูงสุด. (2547). “สรุปรายงานวิจัยเรื่องเทคนิคการสืบสวนสอบสวนคดีพิเศษ”.

การปฏิบัติการลับ (Undercover Operations)

แนวทางการดำเนินการปฏิบัติการอำพรางหรือปฏิบัติการลับของสำนักงานตรวจคนเข้าเมืองและคนต่างชาติ (INS) ที่กำหนดโดยสำนักงานอัยการสูงสุดตามบทบัญญัติใน 28 U.S.C 509, 510, 533 และ 8 U.S.C 1103 เป็นการปฏิบัติการลับที่ถูกต้องตามกฎหมายและเป็นเทคนิคที่จำเป็นในการสืบหาและสืบสวน คดีร่วมกันลักลอบนำคนต่างชาติเข้าเมือง ความผิดเกี่ยวกับการชักยอกเอกสาร และการฝ่าฝืนกฎหมายอื่นของรัฐบาลกลาง เขตอำนาจของศาล ต้องพิจารณาด้วยความระมัดระวัง

ผู้มีอำนาจในการปฏิบัติการอำพรางเมื่อยื่นคำร้องขอแล้วคือ คณะกรรมการ INS ได้รับความเห็นพ้องด้วยของผู้ช่วยอัยการสูงสุดของกองคดีอาชญากรรม คณะกรรมการประจำท้องถิ่นหรือผู้อำนวยการเขตหรือหัวหน้าเจ้าหน้าที่ ซึ่งการปฏิบัติการอำพรางมีความเสี่ยงต่อการได้รับอันตรายหรือการบุกรุกจึงต้องมีกำหนดแผนการที่แน่นอนและมีความจำเป็นในการได้รับพยานหลักฐาน ที่มีการเน้นคือ กรณีฉุกเฉินเกี่ยวกับการสืบสวนการทุจริตของเจ้าหน้าที่รัฐ หรือผู้สมัครรับเลือกตั้ง การกระทำของรัฐบาลต่างประเทศหรือเจ้าหน้าที่ระดับสูงของรัฐบาลต่างประเทศ การกระทำขององค์การทางการเมืองหรือศาสนา หรือการกระทำของชาวสื่อมวลชน ในการปฏิบัติการจะใช้เจ้าหน้าที่หรือบุคคลเฉพาะหรือผู้ที่หน่วยงานว่าจ้างให้กระทำการอำพรางกรณีฉุกเฉินให้กระทำได้ภายใน 48 ชั่วโมง และขยายระยะเวลาหรือแก้ไขเปลี่ยนแปลงได้อีก นอกจากนี้แล้วยังมีคณะกรรมการทบทวนการปฏิบัติการอำพรางในการให้ความเห็นชอบให้ปฏิบัติการและค่าใช้จ่ายอื่นๆ แล้วมีความเสี่ยงของการปฏิบัติการ การสูญเสียเงิน บุคคล ทรัพย์สิน หรือต่อรัฐบาล โดยไม่ให้ความเห็นชอบในการปฏิบัติการอำพรางได้

การปฏิบัติการอำพรางไม่ผูกมัดในกิจการที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายอื่นใด และไม่สามารถกระทำการล่วงละเมิดใดๆ ได้ เว้นแต่ผู้ปฏิบัติการพิสูจน์ว่าเพื่อได้รับข้อมูลข่าวสารหรือพยานหลักฐานที่จำเป็นกำหนดและรักษาความน่าเชื่อถือหรือการปกปิดบุคคลที่มีส่วนร่วม ป้องกันหรือหลีกเลี่ยงอันตรายที่ทำให้ถึงแก่ความตายหรือการบาดเจ็บทางร่างกายที่รุนแรง หรือการเข้าร่วมในกิจการที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายประการอื่น หรือการเข้าร่วมในการซื้อขายเอกสารที่เกิดจากการกลฉ้อฉล การซื้อความเป็นเจ้าของ การใช้หรือการครอบครองทรัพย์สินที่ถูกขโมย หรือของต้องห้ามตามกฎหมายหรือการขนส่งหรือการปกปิดคนต่างด้าวที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายต้องได้รับการเห็นชอบล่วงหน้าเป็นลายลักษณ์อักษรโดยคณะกรรมการหรือการล่อให้กระทำผิดควรระมัดระวังเกี่ยวกับการชักจูงหรือการสนับสนุนบุคคลให้กระทำกิจกรรมทางอาญาซึ่งบุคคลนั้นไม่มีเจตนาดำเนินการเช่นนั้น

การปฏิบัติการอำพรางต้องดำเนินการโดยชอบด้วยกฎหมาย หรือนโยบายรัฐบาลและมีการจัดทำรายงานการปฏิบัติการอำพรางของเจ้าหน้าที่เป็นลายลักษณ์อักษรการเข้าร่วมในกิจกรรมที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายด้วยประการอื่นใดซึ่งถูกห้ามตามกฎหมายและรายงานประจำปีของคณะกรรมการทบทวนการปฏิบัติการอำพรางที่เห็นชอบหรือไม่เห็นชอบด้วยการปฏิบัติการอำพราง¹⁹

ตัวอย่างที่เกิดจากการกระทำที่เป็นการล่วงละเมิดข้อสิทธิที่ได้รับรองไว้ในรัฐธรรมนูญของสหรัฐอเมริกาที่สำคัญ คือ ประเทศสหรัฐอเมริกาได้เกิดคดียอเวอร์เกท²⁰ ขึ้น กล่าวคือ ในปี 1971 หนังสือพิมพ์วอชิงตันโพสต์ที่ได้ตีพิมพ์เอกสารของเพ้นตากอนว่าด้วยเรื่องสงครามเวียดนามขึ้น จากการเปิดเผยโดยเจ้าหน้าที่ในเพ้นตากอนเอง ทำให้นิกสันได้ฟ้องร้องดำเนินคดีต่อวอชิงตันโพสต์ แต่ศาลสูงสุดได้ตัดสินให้วอชิงตันโพสต์ชนะ ในช่วงนี้นิกสันได้ตั้งหน่วยงานลับของทำเนียบขาว (White House Special Investigation Unit หรือ Plumbers) ไว้คอยอุดรอยรั่วต่างๆ ของฝ่ายบริหารและกำจัดการรั่วทางเมืองของ ประธานาธิบดี รวมถึงผู้เปิดเผยเอกสารลับเพ้นตากอนด้วย นอกจากนั้นนิกสันยังได้ติดตั้งเครื่องบันทึกเทปการสนทนาและโทรศัพท์หลายเครื่องไว้ในห้องทำงานของประธานาธิบดีหรือ Oval Office 17 มิถุนายน 1972 ได้มีโจรบุกเข้าไปในสำนักงานใหญ่ของพรรคเดโมแครต เรื่องนี้อื้อฉาววอเวอร์เกทนี้คงไม่เกิดขึ้นหากพนักงานรักษาความปลอดภัยชื่อ Frank Wills ไม่เห็นความผิดปกติในคืนนั้น และโทรเรียกดตำรวจในเวลา 1.47 น. จนกระทั่งเวลา 2.30 น. ตำรวจได้จับกุมชาย 5 คน ด้วยข้อหาบุกรุกเคหสถานของผู้อื่นยามวิกาล และพยายามลักลอบดักฟังโทรศัพท์และการติดต่อสื่อสารอื่นๆ ชาย 5 คนที่ถูกจับกุมนั้น ได้แก่ Bernard L. Barker นักธุรกิจจาก Miami อดีตนักสืบ CIA และเคยร่วมในเหตุการณ์ Bay of Pigs 1962 Virgilio R. Gonzales ช่างทำกุญแจจาก Miami เคยเป็นผู้ลักลอบจากคิวบา ในยุคของ Castro James W. McCord ผู้ประสานงานด้านความมั่นคงของคณะกรรมการแห่งชาติพรรครีพับลิกัน และคณะกรรมการเลือกตั้งสมัยที่สองของประธานาธิบดี เขาเป็นอดีต FBI และ CIA ซึ่งหลังจากวันที่เกิดการโจรกรรมนี้ เขาโดนปลดจากทั้ง 2 ตำแหน่งทันที

Eugenio R. Martinez มีความสัมพันธ์กับ CIA และเป็นชาวคิวบาที่ถูกเนรเทศเพราะต่อต้าน Castro Frank A. Sturgis มีความสัมพันธ์กับนักสืบ CIA และมีส่วนร่วมในการต่อต้าน Castro หลังจาก นั้นก็มีการสืบสวนสอบสวนตามปกติ แต่ด้วยเหตุที่ Barker และ McCord เป็นอดีต CIA และ FBI มาก่อน ทำให้นักข่าววอชิงตันโพสต์คิดว่าคดีนี้จะเกี่ยวข้องกับการเมืองมากกว่า ที่

¹⁹ เชษฐ ฐนธิวงศ์. (2549). การสอบสวนคดีพิเศษ: กลไกที่ทำให้การสอบสวนมีประสิทธิภาพ. หน้า 71.

²⁰ ย้อนคดีฉาว วอเวอร์เกท ปี 1972 และ 1974. <http://www.clipmass.com/story/40132>

จะเป็นการโจรกรรมธรรมดา จึงเริ่มให้ความสนใจและติดตามคดีนี้ โดยมีนักข่าว Bob Woodward และ Carl Bernstein เป็นผู้ทำข่าวคดีนี้ใน ช่วงแรก อดีตอัยการสูงสุด John Mitchell หัวหน้าคณะกรรมการรณรงค์หาเสียงเพื่อการเลือกตั้งสมัยที่สองของ ประธานาธิบดี ออกมาปฏิเสธความเกี่ยวข้องในการ โจรกรรม แต่ต่อมาคณะกรรมการสืบสวนพบว่ามีเช็คเงินสด 25,000 ดอลลาร์ สำหรับการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งของนิคสันอยู่ในบัญชีของ Barker 1 ในโจร 5 คนที่บุกสำนักงานใหญ่เคโมแครต) ในที่สุด ใน กันยายน 1972 คณะลูกขุนได้สั่งฟ้องโจรทั้ง 5 รวมถึงผู้ใกล้ชิดกับประธานาธิบดีอีก 2 คน ซึ่งถูกกล่าวหาว่ามีส่วนเกี่ยวข้อง ซึ่งได้แก่ G. Gordon Liddy ที่ปรึกษาด้านการเงินของคณะกรรมการเลือกตั้งสมัยที่สองของประธานาธิบดี อดีต FBI อดีตเจ้าหน้าที่ทำเนียบขาว และอดีตเจ้าหน้าที่กระทรวงการคลัง ซึ่งระหว่างการสอบสวนเขาได้ปฏิเสธที่จะตอบคำถาม และถูกไล่ออกจากงาน E Howard Hunt Jr. อดีตที่ปรึกษาทำเนียบขาวและเจ้าหน้าที่ CIA เขายังเคยเป็นนักเขียนนิยายอาชกรรมและทำงานอาชกรรมด้วย

การสืบสวน หน่วย FBI แสดงให้เห็นว่าการบุกรุกเข้าตีควอเตอร์เกท เป็นการจารกรรม และก่อวินาศกรรมทางการเมือง ในความพยายามที่จะได้รับเลือกตั้งเป็นสมัยที่สองของนิคสัน 7 พฤศจิกายน 1972 นิคสันได้รับการเลือกตั้งเป็นประธานาธิบดีสมัยที่สองด้วยคะแนนที่เป็นประวัติศาสตร์ เนื่องจาก George McGovern จากพรรคเดโมแครตถูกโจมตีให้ถอด Thomas Eagleton ผู้สมัครรับเลือกเป็นรองประธานาธิบดีคู่กันออก เนื่องจากเขาเคยมีอาการป่วยทางจิตมาก่อน ข่าวนี้นำให้คะแนนเสียงของเดโมแครตลดลง โดย McGovern ชนะเพียงมลรัฐ Massachusetts และ Washington D.C. ในขณะที่นิคสัน ชนะการเลือกตั้งอย่างถล่มทลายถึง 49 ในจำนวนทั้งหมด 50 มลรัฐ แม้จะมีคดีวอเตอร์เกตอยู่ก็ตาม

เดือนมกราคม 1973 จำเลยทั้ง 5 ยอมรับสารภาพในชั้นแรกของการสอบสวนคดี แต่คดีก็ยังไม่คลี่คลาย โดย McCord และ Liddy ต้องสงสัยว่ามีความผิดฐานสมรู้ร่วมคิด จนกระทั่ง 7 กุมภาพันธ์ 1973 สภา Senate ได้จัดตั้งคณะกรรมการสอบสวนพิเศษสำหรับคดีวอเตอร์เกตขึ้น ในระหว่างนี้ McCord ยังไม่ยอมรับสารภาพ แต่กลับเขียนจดหมายถึงผู้พิพากษาว่าจำเลยทั้ง 5 คนที่รับสารภาพไปแล้วนั้น เพราะถูกกดดันรวมทั้งยังบอกว่าการให้การเท็จและมีผู้เกี่ยวข้องอื่นๆ อีก

การสอบสวนพบว่ามีเจ้าหน้าที่ทำเนียบขาวพัวพันมากขึ้น ทำให้เจ้าหน้าที่ระดับสูงบาง คน อย่าง H.R. Heldeman และ John Ehrlichman รวมถึงอัยการสูงสุด Richard Kleindienst ลาออก ส่วนที่ปรึกษาทำเนียบขาว John Dean ถูกไล่ออก และเนื่องจากคดีนี้กระทบต่อการเมืองของสหรัฐอเมริกาอย่างมาก และอยู่ในความสนใจของประชาชน ในเดือนพฤษภาคม 1973 ทางคณะกรรมการสอบสวนคดีวอเตอร์เกต ของสภา Senate จึงได้มีการพิจารณาคดีผ่านโทรทัศน์รวมการเฉพาะกิจ โดยมี Archibald Cox ได้รับแต่งตั้งเป็นอัยการพิเศษในคดีนี้ ในการสอบสวน คณะกรรมการ

วอเตอร์เกตพบบันทึกของ John Ehrlichman ซึ่งบรรยายถึงรายละเอียดแผนการโจรกรรมเอกสารของผู้เปิดเผยเอกสารลับเพ้นตากอน ส่วน John Dean รับสารภาพว่าเขาเคยสนทนากับประธานาธิบดีถึงการปกปิดแผนการวอเตอร์เกตนี้ อย่างน้อย 35 ครั้ง และเขาสรุปว่าการจารกรรมทางการเมืองครั้งนี้อยู่ภายใต้ภารกิจของทำเนียบขาว โดยนิกสันมีส่วนร่วมเพียง 2-3 วันก่อนการโจรกรรม หลังจากนั้นอดีตเลขานุการของประธานาธิบดีนิกสัน Alexander Butterfield เปิดเผยนิกสันได้บันทึกบทสนทนาและโทรศัพท์ในห้องทำงาน Oval Office ไว้ทุกครั้ง ตั้งแต่ 1971 กรกฎาคม-ธันวาคม 1973 นิกสันสั่งให้ถอดเทปทั้งหมดในทำเนียบขาว หลังจากนั้นคณะกรรมการสอบสวนคดีนี้มีหมายศาลสั่งให้นิกสันส่งมอบเทปที่บันทึกทั้งหมด แต่นิกสันปฏิเสธโดยอ้างสิทธิพิเศษของฝ่ายบริหารที่จะปกป้องความลับที่อาจส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของชาติ พร้อมทั้งยังปลดอัยการพิเศษของคดีนี้ Archibald Cox ออกจากตำแหน่ง โดยแต่งตั้ง Leon Jaworski ดำรงตำแหน่งอัยการพิเศษคนใหม่แทน แต่อย่างไรก็ดีอัยการคนใหม่ก็ไม่ยอมให้นิกสันใช้อำนาจประธานาธิบดีมายับยั้ง การสอบสวนไว้ได้ ประกอบกับแรงกดดันจากประชาชน ในที่สุดนิกสันก็ยอมมอบเทปให้กับคณะกรรมการ พร้อมกับประกาศยืนยันความบริสุทธิ์ของตน

เทปที่นิกสันส่งมอบให้กับคณะกรรมการนั้น เป็นเทปที่ถูกกลบเสียงบางส่วนออกไปเป็นความยาวถึง 18 นาทีซึ่งทำเนียบขาวไม่สามารถให้คำอธิบายได้ แต่มีผู้กล่าวหาตึงถึงผู้มีอำนาจว่าเป็นผู้ลบเสียงส่วนนั้นไป ต่อมาใน เมษายน 1974 ทำเนียบขาวได้ส่งมอบถอดเทปเป็นบันทึกที่ปรับปรุงแล้วหนากว่า 1,200 หน้า แต่คณะกรรมการสอบสวนยังยืนยันให้ส่งเทปตัวจริง

การลาออกของ ประธานาธิบดีนิกสันการพิจารณาคดีของคณะกรรมการสอบสวนพบว่าหลักฐานหลาย อย่างได้เปิดโปงไปถึงความเกี่ยวข้องกับประธานาธิบดีนิกสัน ในขณะนั้นการเมืองของสหรัฐอเมริกาจึงเกิดการต่อสู้ทางการเมืองและกฎหมาย ระหว่างประธานาธิบดีและสภาองเกรส ซึ่งได้มีการเคลื่อนไหวให้ถอดถอนประธานาธิบดี

6 กุมภาพันธ์ 1974 สภาองเกรสได้ผ่านมติที่ 803 ด้วยคะแนนเสียง 410 ต่อ 4 จากผู้แทนจากทั้งพรรคเดโมแครตและรีพับลิกัน มอบอำนาจให้กับคณะกรรมการสอบสวน ในกระบวนการพิจารณาถอดถอนนิกสัน โดยมีคำสั่งให้สอบสวนได้อย่างเต็มที่และสมบูรณ์ และคณะกรรมการจะรายงานต่อสภาผู้แทนเป็นมติ อนุมาตราในการถอดถอน หรือการเสนอแนะอย่างอื่นที่คิดว่าเหมาะสม จนกระทั่ง 27 กรกฎาคม 1974 คณะกรรมการได้ผ่านกฎหมายอนุมาตราการถอดถอนต่อสภาผู้แทนฉบับแรกในจำนวนทั้ง หกฉบับ ซึ่งกล่าวหานิกสันถึงการขัดขวางกระบวนการยุติธรรม ขณะเดียวกันศาลสูงสุดก็มีคำสั่งให้นิกสันส่งมอบเทปที่บันทึกการสนทนาในทำเนียบขาวทั้งหมด 64 ม้วนโดยเด็ดขาด

5 สิงหาคม 1974 นิกสันยอมมอบเทปที่สนทนากับ Heideman ซึ่งเปิดเผยว่า นิกสันได้สั่งให้ FBI เลิกสอบสวนคดีการโจรกรรมที่คิอวอเตอร์เกต เพราะเกรงว่าจะเผยถึงการเกี่ยวโยงกับการเลือกตั้ง และเมื่อ 8 สิงหาคม 1974 นิกสันประกาศลาออกจากตำแหน่งก่อนจะถูกถอดถอน โดย Gerald Ruldoph Ford รองประธานาธิบดีเข้ารับตำแหน่งต่อ และอีก 1 เดือนต่อมา Ford ก็ได้ประกาศอภัยโทษทั้งหมดแก่นิกสัน

คดี Katz V. United States²¹ มีข้อเท็จจริงว่า การพิจารณาในศาลชั้นต้นรัฐบาลได้รับอนุญาตให้เสนอพยานหลักฐานซึ่งเป็นเทปบันทึกเสียงการสนทนาของผู้ร้อง โดยได้มาจากเจ้าหน้าที่ FBI ได้ดักฟังโดยใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ที่ใช้ในการฟังและบันทึกเสียงติดกับภายนอกตู้สาธารณะซึ่งผู้ร้องได้ใช้ในการโทรศัพท์ คดีดังกล่าวนี้ศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์ได้มีคำพิพากษาไปในทิศทางเดียวกัน คือ ไม่เห็นว่าการได้มาของพยานหลักฐานดังกล่าวเป็นการล่วงละเมิดต่อสิทธิและเสรีภาพของผู้ร้องตามบทบัญญัติแห่งมาตรา 4 แต่อย่างใด เพราะไม่มีการบุกรุกพื้นที่ที่ผู้ร้องครอบครองอยู่แต่อย่างใด แต่ในศาลสูงของสหรัฐอเมริกาเห็นว่าได้วินิจฉัยว่า มาตรา 4 ของรัฐธรรมนูญแห่งสหรัฐอเมริกาฉบับแก้ไขเพิ่มเติม ค.ศ. 1971 ให้ความคุ้มครองบุคคลไม่ได้ให้ความคุ้มครองสถานที่ ดังนั้นในกรณีที่บุคคลใดกล่าวคำพูดโดยเจตนาเปิดเผยต่อบุคคลทั่วไปไม่ว่าจะเป็นการกล่าวในที่สาธารณะหรือกล่าวในสำนักงานของตนก็อยู่ภายใต้การคุ้มครองของรัฐธรรมนูญแล้วทั้งสิ้น

3.3.2 การสอบสวนคดีพิเศษและการใช้มาตรการพิเศษของประเทศญี่ปุ่น

ญี่ปุ่นเป็นประเทศที่มีลักษณะเด่นของกฎหมาย 2 ระบบ กล่าวคือ โครงสร้างกฎหมายเป็นระบบซีวิลลอว์ซึ่งการดำเนินคดีอาญาจะมีลักษณะเป็นระบบไต่สวน (Inquisitorial System) อย่างชัดเจนตำรวจ อัยการ ศาลต่างมีหน้าที่ในการเข้าค้นหาความจริง แต่ขณะเดียวกัน ญี่ปุ่นก็ได้รับเอาระบบกฎหมายของเยอรมันซึ่งเป็นระบบคอมมอนลอว์มาเป็นแบบสำหรับกฎหมายอาญาและกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาด้วย เมื่อต่อมาญี่ปุ่นเข้าร่วมในสงครามโลกครั้งที่ 2 และเป็นฝ่ายแพ้สงครามทำให้ญี่ปุ่นต้องปฏิรูประบบการเมือง ระบบราชการและระบบกฎหมายโดยให้มีรัฐธรรมนูญใหม่และนำแนวคิดเรื่อง Due Process มาใช้ในระบบกฎหมาย²² ญี่ปุ่นจึงมีจุดเด่นในแง่ที่นำกฎหมายทั้งระบบซีวิลลอว์และระบบคอมมอนลอว์รวมไว้ในประเทศเดียวกัน นอกจากนี้ขนบธรรมเนียมแนวคิดของประเทศในทวีปเอเชียเกี่ยวกับลักษณะการบังคับใช้กฎหมายอาญาและกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญายังแตกต่างจากแนวคิดของประเทศสหรัฐอเมริกาหรือประเทศในทวีปยุโรป กล่าวคือ ประเทศในทวีปเอเชียมักมีแนวคิดให้ผู้กระทำความผิดรับสารภาพในสิ่งที่ได้กระทำ แต่

²¹ ศิริพงศ์ อ่องแสงคุณ. (2550). การดักฟังเพื่อดำเนินคดีกับองค์กรอาชญากรรม. หน้า 12.

²² พิสิทธิ์ มหารัศมี. (2545). การจัดตั้งหน่วยงานสอบสวนคดีพิเศษในประเทศไทย. หน้า 43.

อย่างไรก็ตามการรับสารภาพดังกล่าวต้องมีได้เกิดจากการบังคับ ยุง ส่งเสริม หรือให้รางวัลด้วยประการใดๆ และยังมีแนวคิดอีกว่าจะไม่มีการยุงส่งเสริมให้ผู้ต้องหาให้การปฏิเสธ แนวคิดนี้ต่างจากแนวคิดของประเทศสหรัฐอเมริกา หรือประเทศในทวีปยุโรปที่มักจะยุงให้ประชาชนไม่ยอมรับสารภาพโดยให้มีการต่อสู้คดีโดยเท่าเทียมกันอย่างยิ่งที่สุดกระบวนการยุติธรรมในประเทศญี่ปุ่น มีกระทรวงยุติธรรมเป็นองค์กรหลักในการทำหน้าที่บริหารงานยุติธรรม โดยมีองค์กรต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินคดีแพ่งและคดีอาญารวมอยู่ในกระทรวงยุติธรรมยกเว้นศาลซึ่งไม่อยู่ในสังกัดของกระทรวงยุติธรรมแต่แยกออกเป็นหน่วยงานอิสระตามแนวคิดของการแบ่งแยกอำนาจ โดยโครงสร้างของกระทรวงยุติธรรม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมเป็นบุคคลที่มีอำนาจสูงสุดในกระทรวงยุติธรรมโดยมีรัฐมนตรีช่วยว่าการฝ่ายรัฐสภา (Parliamentary Vice-Minister of Justice) และรัฐมนตรีช่วยว่าการฝ่ายบริหาร (Administrative vice-Minister of Justice) เป็นตำแหน่งรองลงมา โดยรัฐมนตรีว่าการและรัฐมนตรีช่วยว่าการฝ่ายรัฐสภาจะได้รับการคัดเลือกจากสมาชิกวุฒิสภา ในขณะที่รัฐมนตรีช่วยว่าการฝ่ายบริหารจะได้รับการคัดเลือกจากพนักงานอัยการ

หลังจากที่มีการพัฒนาอำนาจการสอบสวนของพนักงานอัยการแล้ว สำนักงานอัยการได้จัดตั้งหน่วยงานสอบสวนคดีพิเศษ (Special Investigations Departments) ในสำนักงานอัยการจังหวัด Tokyo, Osaka และ Nagoya โดยมีหน้าที่สืบสวนคดีอาญา คดีรับสินบน คดีฉ้อโกงบริษัท คดีปั่นหุ้น และคดีเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภค เป็นต้น นอกจากนี้ยังได้มีการจัดตั้ง Special Criminal Departments ในสำนักงานอัยการจังหวัดอื่นอีก 10 จังหวัด แต่พนักงานอัยการที่จะทำหน้าที่สืบสวนสอบสวนในคดีต่างๆมีจำนวนน้อยและไม่สามารถที่จะปฏิบัติหน้าที่ได้ทันทีพอเพียงกับปริมาณคดี ทำให้หน่วยงานดังกล่าวยังไม่มียุทธศาสตร์และผลงานที่เด่นชัดนัก²³

คดีที่สร้างชื่อในหน่วยงานสอบสวนคดีพิเศษมีหลายคดี เช่น ค.ศ. 1976 คดี Lockheed คดีนี้พนักงานอัยการของหน่วยงานสอบสวนคดีพิเศษประจำสำนักงานอัยการจังหวัด Tokyo พบว่าบริษัท Lockheed Aircraft Corporation ได้จ่ายเงินให้กับข้าราชการกระทรวงคมนาคมเป็นเงินจำนวนมากกว่า 500 ล้านดอลลาร์สหรัฐอเมริกา โดยจ่ายผ่านบริษัท Marubeni Trading Corporation ทั้งนี้เพื่อให้อำนวยความสะดวกในการขายเครื่องบินของ บริษัท Lockheed ให้กับบริษัท Japanese Airling Corporation ซึ่งทำธุรกิจสายการบิน All Nippon Airways (ANA) ในคดีนี้นอกจากผู้บริหารของบริษัท Marubeni และบริษัท ANA จะถูกจับกุมแล้วอดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคมและอดีตรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคมยังถูกจับกุมและดำเนินคดีในข้อหาให้รับสินบน ศาลพิพากษาให้การจำคุกอดีตรัฐมนตรี 4 ปี จำเลยอุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์พิพากษายืน จำเลยฎีกา ขณะที่

²³ Tomoko Akane. "The Criminal Justice System in Japan: Prosecution." *UNAFEI 103*rd

คดีอยู่ในระหว่างการพิจารณาของศาลฎีกานั้นจำเลยถึงแก่ความตาย ศาลจึงมีคำสั่งให้จำหน่ายคดี ในปี ค.ศ. 1993

จากตัวอย่างคดีที่เกิดขึ้นในประเทศญี่ปุ่นนี้ เห็นว่าปัญหาการรับสินบนมักเกิดกับข้าราชการระดับสูง หรือในบางครั้งผู้กระทำความผิดมีตำแหน่งเป็นรัฐมนตรีหรือเลขาธิการพรรคการเมืองหรือสมาชิกรัฐสภา (Diet members) โดยหน่วยงานสอบสวนคดีพิเศษให้ทำการสอบสวนในคดีที่คณะกรรมการทางการเมืองการค้าถูกแรงกดดันจากสมาชิกรัฐสภาที่ได้รับสินบนจากบริษัทรับเหมาก่อสร้างบริษัทหนึ่งให้คณะกรรมการทางการเมืองการค้าเปิดเผยราคาประมูลงานก่อสร้างล่วงหน้าเพื่อที่บริษัทรับเหมาก่อสร้างจะได้ประมูลราคางานในการก่อสร้างได้ถูกที่สุด หรือในคดีหลีกเลี่ยงการชำระภาษี สมาชิกรัฐสภามักนำเงินหรือรายได้จากการเรียกรับสินบนจากบริษัทรับเหมาก่อสร้างไปใช้เป็นประโยชน์ส่วนตัว แต่แสดงในรายการเสียภาษีว่าเป็นเงินที่ได้มาเพื่อเป็นรายได้ให้แก่พรรคการเมืองเพื่อที่ตนจะไม่ต้องเสียภาษี เป็นต้น ซึ่งก่อนหน้านี้จะมีหน่วยงานสอบสวนคดีพิเศษนี้ ญี่ปุ่นมีเจ้าพนักงานตำรวจเป็นหน่วยงานที่ทำหน้าที่สอบสวนแต่ปรากฏว่าการสอบสวนไม่มีประสิทธิภาพอย่างเพียงพอ เนื่องจากไม่สามารถรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดได้ ทั้งนี้ เพราะเจ้าพนักงานตำรวจต้องทำงานภายใต้แรงกดดันจากอิทธิพลหรือคำสั่งจากข้าราชการระดับสูงหรือสมาชิกรัฐสภา ทำให้เจ้าพนักงานตำรวจไม่สามารถดำเนินการสอบสวนได้อย่างมีอิสระและมีประสิทธิภาพอย่างแท้จริง²⁴

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของญี่ปุ่นกำหนดให้ศาลเป็นผู้ออกหมายค้นหมายจับ หรือคำสั่งให้ยึดทรัพย์โดยมีขอบเขตในการควบคุมการออกหมายอย่างเคร่งครัด ภายใต้หลักการนี้การที่พนักงานสอบสวนจะยึดวัตถุหรือสิ่งของใดไว้เป็นหลักฐานประกอบคดีแล้ววัตถุหรือสิ่งของนั้นต้องมีส่วนเกี่ยวข้องหรือมีส่วนสัมพันธ์โดยตรงกับคดี พนักงานสอบสวนในหน่วยงานสอบสวนคดีพิเศษจึงจะขอให้ศาลออกหมายค้นหมายจับ หรือคำสั่งให้ยึดทรัพย์ได้ อย่างไรก็ตาม วัตถุหรือสิ่งของในคดีหนึ่งอาจจะเป็นหลักฐานหรือเครื่องบ่งชี้อันเป็นหนทางในการค้นหาการกระทำอื่นซึ่งเป็นความผิดได้ เช่น ในระหว่างการสอบสวนคดีเรื่องหนึ่งเกี่ยวกับคดีหลีกเลี่ยงภาษีอากร เมื่อเจ้าหน้าที่ได้ยึดใบเสร็จรับเงินเพื่อใช้เป็นพยานหลักฐานในการดำเนินคดีกับผู้ต้องหาแล้ว แต่ภายหลังได้ตรวจสอบพบว่าใบเสร็จรับเงินดังกล่าวเป็นเอกสารปลอม ซึ่งพนักงานสอบสวนอาจทำการสอบสวนขยายผลเพื่อค้นหาตัวบุคคลผู้กระทำความผิดอื่นอีกได้ ซึ่งแนวทาง

²⁴ Tomotsu Hasegawa. *Investigation of Corruption in Japan*. UNAFEL 113 th Investigation Training Course. p.470

การพัฒนาเทคนิคการสอบสวนคดีในประเภทนี้เคยปรากฏในหน่วยงานสอบสวนคดีพิเศษประจำสำนักงานอัยการจังหวัด Osaka เป็นต้น²⁵

หลักการในการตรวจค้นเคหะสถานโดยไม่มีหมายค้นขององค์กรตุลาการหรือศาลของประเทศญี่ปุ่นที่ถูกกำหนดไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 210²⁶ ที่สรุปความได้ว่า “เมื่อปรากฏเหตุอันเพียงพอที่จะให้สงสัยว่าผู้ต้องสงสัยได้กระทำความผิดมิโทษประหารชีวิต จำคุกตลอดชีวิตหรือจำคุกอย่างสูงตั้งแต่ 3 ปีขึ้นไปและมีกรณีฉุกเฉินเกิดขึ้นและการร้องขอต่อศาลในการออกหมายจับไม่อาจกระทำได้ ให้อัยการหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ผู้เข้าทำการจับกุมสามารถกระทำการเข้าจับกุมได้โดยทันที วิธีการเข้าตรวจค้น จับกุม โดยอาศัยหมายของศาลนั้นได้รับการยกเว้นไม่ต้องนำมาใช้กับกรณีนี้” Article 210 “When there are sufficient grounds to suspect the commission of an offense punishable by death, or life imprisonment with or without work or for a maximum period of three years or more, and in addition, because of urgency an arrest warrant from a judge cannot be obtained, a public prosecutor, a public prosecutor's assistant officer or a judicial police official may arrest the suspect after notifying the suspect of the reasons therefor. In such cases, the procedure of obtaining an arrest warrant from a judge shall be taken immediately. Where an arrest warrant is not issued, the suspect shall be released immediately.”

สำหรับอำนาจหน้าที่ของพนักงานอัยการได้บัญญัติไว้ในกฎหมายว่าด้วยสำนักงานอัยการ (The Public prosecutors Office Law) ว่า “ในคดีอาญา พนักงานอัยการมีอำนาจหน้าที่ดำเนินคดีอาญา ตรวจสอบการใช้กฎหมายของศาล และกำกับดูแลการบังคับคดีในคดีอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับหน้าที่ของพนักงานอัยการเมื่อเห็นว่าจำเป็นพนักงานอัยการอาจขอคู่สำนวนหรือเสนอความเห็นต่อศาล และในคดีที่เกี่ยวข้องกับประโยชน์สาธารณะ พนักงานอัยการมีอำนาจหน้าที่ตามที่กฎหมายบัญญัติในฐานะที่เป็นตัวแทนของสาธารณะ พนักงานอัยการต้องปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเป็นกลางและเป็นธรรมเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคมและคุ้มครองสิทธิของประชาชน สถานะความเป็นกลางของพนักงานอัยการได้มีการรับรองโดยกฎหมาย แม้ว่าคณะรัฐมนตรีมี

²⁵ อ้างแล้ว, หน้า 53.

²⁶ Article 210 “When there are sufficient grounds to suspect the commission of an offense punishable by death, or life imprisonment with or without work or for a maximum period of three years or more, and in addition, because of urgency an arrest warrant from a judge cannot be obtained, a public prosecutor, a public prosecutor's assistant officer or a judicial police official may arrest the suspect after notifying the suspect of the reasons therefor. In such cases, the procedure of obtaining an arrest warrant from a judge shall be taken immediately. Where an arrest warrant is not issued, the suspect shall be released immediately.”

อำนาจแต่งตั้งพนักงานอัยการ แต่การพิจารณาโทษทางวินัยต้องดำเนินการโดยคณะกรรมการตรวจสอบคุณสมบัติของพนักงานอัยการ (Committee for the Examination of Qualifications of Public Prosecutors) จำนวน 11 คน ประกอบด้วยสมาชิกรัฐสภา 6 คน และผู้ทรงคุณวุฒิอื่นอีก 5 คน

อำนาจของพนักงานอัยการในการสืบสวนสอบสวน จับกุมและควบคุมตัว

ตามกฎหมายเจ้าหน้าที่ตำรวจมีอำนาจสอบสวนในเบื้องต้น (Primary investigation) แต่พนักงานอัยการก็มีอำนาจสอบสวนและควบคุมการสอบสวนของเจ้าหน้าที่ตำรวจ อำนาจสอบสวนของพนักงานอัยการมีบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและกฎหมายว่าด้วยสำนักงานอัยการ เหตุผลสำคัญที่กำหนดให้พนักงานอัยการมีอำนาจสอบสวนเนื่องจากสถานะของเจ้าหน้าที่ตำรวจถูกแทรกแซงโดยการเมืองได้โดยง่าย

พนักงานอัยการมีอำนาจจับกุมและควบคุมผู้ต้องหาโดยขอหมายจับจากศาล ซึ่งสามารถควบคุมตัวได้ 48 ชั่วโมง หลังจากนั้นหากจำเป็นที่จะต้องควบคุมตัวอีกต้องขอฝากขังได้ 10 วัน และขยายเวลาได้อีก 10 วันรวมเป็นเวลาที่สามารถควบคุมตัวได้ทั้งหมด 22 วัน แต่ในกรณีที่เจ้าหน้าที่ตำรวจเป็นผู้จับกุม เจ้าหน้าที่ตำรวจต้องส่งสำนวนไปให้พนักงานอัยการภายใน 48 ชั่วโมง หลังจากนั้นพนักงานอัยการต้องพิจารณาคำเนินการฝากขังภายใน 24 ชั่วโมง ดังนั้นหากเจ้าหน้าที่ตำรวจเป็นผู้จับกุม ผู้ต้องหาจะถูกควบคุมตัวในชั้นต้น 3 วันมากกว่าการถูกจับกุมโดยพนักงานอัยการ

พนักงานอัยการจะมีความเป็นกลางทางการเมืองตามกฎหมายว่าด้วยสำนักงานอัยการได้บัญญัติว่า “รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมอาจควบคุมและกำกับดูแลสำนักงานอัยการได้เป็นการทั่วไป” ซึ่งมีการตีความว่าหมายถึงการควบคุมและกำกับดูแลงานธุรการและงบประมาณแต่ไม่ใช่การควบคุมและกำกับดูแลงานการสอบสวนและงานคดี

3) การพิจารณาสั่งคดี

พนักงานอัยการมีอำนาจเด็ดขาดในการพิจารณาสั่งคดีตามที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งการพิจารณาสั่งคดีของพนักงานอัยการทำได้ 3 กรณี คือ

- (1) สั่งฟ้อง
- (2) สั่งชะลอฟ้องแม้จะมีพยานหลักฐานว่าผู้ต้องหากระทำผิด และ
- (3) สั่งไม่ฟ้องเนื่องจากพยานหลักฐานไม่พอฟ้อง

การสั่งชะลอฟ้องทำได้โดยการพิจารณาองค์ประกอบต่าง ๆ เกี่ยวกับความร้ายแรงของการกระทำผิด การบรรเทาผลร้ายของความผิดโดยผู้ต้องหา และผลกระทบต่อสังคมโดยรวม แม้จะมีการสั่งชะลอฟ้องแล้วต่อมาหากข้อพิจารณาเปลี่ยนแปลงผู้ต้องหาที่อาจถูกฟ้องดำเนินคดีได้ กรณีที่

มีการสั่งไม่ฟ้องแล้วห้ามมิให้สอบสวนดำเนินคดีกับผู้ต้องหาในเรื่องเดียวกันอีกตามหลักการดำเนินคดีซ้ำ (Double Jeopardy)

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า แนวคิดในการสอบสวนคดีพิเศษของประเทศญี่ปุ่นจะจัดตั้งขึ้นในสำนักงานอัยการ เพื่อสอบสวนคดีอาญาสำคัญ โดยกฎหมายญี่ปุ่นให้อำนาจรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม สามารถควบคุมสั่งการอัยการสูงสุดได้ตำแหน่งเดียวเท่านั้น แต่ไม่สามารถสั่งการอัยการคนอื่นได้ ทำให้มีความเป็นอิสระปราศจากการแทรกแซงทางการเมือง

3.3.3 การสอบสวนคดีพิเศษและการใช้มาตรการพิเศษของประเทศโปแลนด์

ประเทศโปแลนด์กระบวนการยุติธรรมทางอาญาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของโปแลนด์ (code of Criminal Procedure หรือ CCP) จะมีวิธีเตรียมคดีอาญา 2 รูปแบบคือ

(1) การไต่สวน (inquiry)

(2) การสืบสวน (investigation)

การไต่สวน (inquiry) จะเกิดขึ้นในกรณีคดีอาญาที่เกิดขึ้นภายในเขตอำนาจศาลประจำตำบล (district court) ซึ่งมีการกำหนดขอบเขตไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 325b (CCP Art.325b) ส่วนการสืบสวน (investigation) จะใช้ในคดีอาญาที่มีความซับซ้อน (complex case of felony) หรือการกระทำความผิดเฉพาะหรือพิเศษเกี่ยวกับผู้ต้องสงสัย (specific offences regarding the suspect) หรือความผิดซึ่งไม่ได้ไต่สวนโดย district court และพนักงานอัยการตัดสินใจจะใช้วิธีการสืบสวน (investigation) เพราะว่าคดีเหล่านั้นมีความสำคัญและซับซ้อน (importance or complexity) ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 309 (CCP, Art.309)

การสืบสวน (investigation) หรือการไต่สวน (inquiry) ของประเทศโปแลนด์นั้นอาจจะกระทำโดยอัยการ (prosecutor) ตำรวจ (police) หรือหน่วยงานอื่นที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ (statute)

ทั้งตำรวจและอัยการ ต่างสามารถเริ่มที่จะทำการไต่สวน (inquiry) ได้ และถ้าตำรวจตัดสินใจที่จะสืบสวน (investigation) ก็จะมีการส่งสำเนาการตัดสินใจนั้นไปยังอัยการโดยไม่ชักช้า (must immediately send a copy of the decision to do so to the prosecutor) ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 305 (CCP, Art.305) ทั้งตำรวจและอัยการของโปแลนด์สามารถที่จะปฏิเสธที่จะเริ่มต้นการไต่สวน หรือสามารถที่จะหยุดทำการไต่สวน (discontinue) ได้และอัยการก็สามารถที่จะยืนยันรับรอง (affirm) การตัดสินใจสืบสวน (investigation) ที่ทำโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจได้ การดำเนินการสืบสวนอัยการอาจจะทำเองทั้งหมด หรือกระทำเพียงบางส่วนที่ตำรวจมอบให้ทำในคดีพิเศษที่เป็นอาชญากรรมร้ายแรง (In case of specially Serious crime) ที่ถูกกำหนดไว้ในรัฐ

บัญญัติ (statute) การสืบสวนประเภทนี้ตำรวจไม่สามารถทำเองได้ตลอดทั้งเรื่อง ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 311 (CCP, Art.311) และพนักงานอัยการมีสิทธิที่จะส่งหนังสือสิทธิในการดำเนินการด้วยตนเองอีกด้วย

การสืบสวนโดยใช้มาตรการพิเศษ (The use of special measures or techniques)

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของโปแลนด์ มาตรา 237 (CCP, Art.237) เมื่อพนักงานอัยการร้องขอ (Prosecutor's request) ศาลมีสิทธิที่จะอนุญาตให้มีการดัก กรอง หรือดัก ฟังโทรศัพท์ (Intercept and record phone calls) เพื่อประโยชน์ในการสืบสวน (Investigation) หรือไต่สวน (Inquiry) โดยพนักงานอัยการอาจจะทำคำสั่งให้มีการดักกรองหรือดัก ฟังโทรศัพท์ได้ในกรณีฉุกเฉิน (Urgent situations) แต่กรณีเช่นนี้อัยการจะต้องเสนอคำสั่งต่อศาล เพื่อให้รับรองการตัดสินใจ (Approval of the decision) ภายใน 3 วัน

เรื่องการดักกรองข้อมูลหรือดักฟังโทรศัพท์นี้ จะอนุญาตในกรณีที่มีการสืบสวนหรือไต่สวน (Investigations/inquiry) เกิดขึ้นแล้ว หรือมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าจะมีอันตรายจากอาชญากรรมอื่นที่จะเกิดขึ้น (Probable danger of another crime being committed) เช่น การ ฆาตกรรม (Murder) การค้ามนุษย์ (Human trafficking) หรือ การจารกรรม (Espionage) เป็นต้น

การดักกรองหรือดักฟังโทรศัพท์นี้จะอนุญาตเฉพาะเกี่ยวกับตัวผู้ต้องสงสัย ผู้ต้องหา หรือผู้กระทำความผิด หรือบุคคลใดก็ตามที่ผู้ต้องหาติดต่อกับ (Any person whom the accuse might be in touch with) หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องกับอาชญากร หรืออาชญากรรม (Person that may connected to the perpetrator or the crime)

การดักฟังทางโทรศัพท์นี้สามารถที่จะกระทำได้ในระยะเวลาอย่างสูง 3 เดือน (Maximum of 3 months) แต่อาจขยายได้อีก 3 เดือนในกรณีพิเศษ (Exceptional case) ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 238 (CCP, Art. 238)

นอกจากนี้แล้วการดักฟังหรือดักกรองข้อมูลให้รวมถึงการติดต่อสื่อสารกันทางจดหมาย รวมทั้ง E-mail และแฟกซ์ด้วย ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 241 (CCP, Art. 241)

พระราชบัญญัติตำรวจของโปแลนด์ (The Police Act หรือ PA) ซึ่งบัญญัติไว้ในมาตรา 19 กำหนดเงื่อนไขไว้ว่า วิธีการในการใช้เทคนิคพิเศษดักฟังข้อมูลทางการสื่อสารข้างต้น สามารถทำได้โดยการอนุมัติของศาลประจำตำบล (District court) เมื่อตำรวจร้องขอโดยความยินยอมเป็นลายลักษณ์อักษรจากพนักงานอัยการ (Instigated by the district court at police request and with written consent of the persecutor) โดยการดักฟังจะต้องกำหนดระยะเวลาไว้ (Period of time) และมีวิธีการรวมถึงต่อไปนี้ด้วย

ดักฟังโทรศัพท์ หรือดักกรองข้อมูลทางจดหมายโต้ตอบ (Correspondence) หรือ วัตถุ หีบห่อ (Parcels) โดยใช้เครื่องมือทางเทคนิค (Technical Devices) เพื่ออนุญาตให้ได้มา ซึ่ง ข้อมูลที่เป็นความลับ และการเก็บพยานหลักฐาน (Acquiring secret information and recording evidence)

ตามพระราชบัญญัติตำรวจ (PA, Art 19a และ 19b) หัวหน้าหน่วยปฏิบัติงาน (head commissioner) หรือหัวหน้าส่วน (Chief of regional) ของตำรวจและพนักงานอัยการ สามารถ ดำเนินการดังต่อไปนี้ได้ด้วย

ทำการล่อซื้อ หรือมอบโอนซึ่งสิ่งของที่อาจถูกยึด สิ่งของที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับ อาชญากรรม หรือสิ่งของซึ่งทำขึ้นมีไว้ ขนส่ง และหมุนเวียน โดยต้องห้ามตามกฎหมาย

การให้สินบนเพื่อประโยชน์ในการได้มาซึ่งพยานหลักฐาน (Bribery for the purposes of acquiring evidence)

เฝ้าระวังยานพาหนะที่มีการเก็บหรือใช้วัตถุที่เกี่ยวข้องกับอาชญากรรม เพื่อไม่ให้เกิด อันตรายแก่ชีวิตหรือสุขภาพของบุคคล²⁷

นอกจากนี้เจ้าหน้าที่ตำรวจสามารถที่จะได้มาซึ่งข้อมูล เก็บรวบรวมและใช้ประโยชน์ ทั้งโดยวิธีลับและอย่างเป็นทางการ (Both secret and officially) ซึ่งข้อมูลของผู้ต้องสงสัยหรือผู้ที่ ต้องการตัวและในการปฏิบัติหน้าที่ในกรณีเช่นนี้ เจ้าหน้าที่ตำรวจจะได้รับอนุญาตให้ใช้เอกสาร ซึ่ง ปกป้องความเป็นตัวตนที่แท้จริง (Protecting their identity) ตามพระราชบัญญัติตำรวจ มาตรา 20 (PA, Art.20) นั่นคือการอนุญาตให้เจ้าหน้าที่ตำรวจทำตนเป็นลายลับ โดยใช้ข้อมูลปลอม เพื่อ ปกปิดตัวตนอันแท้จริง เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลข่าวสาร เพื่อประโยชน์ในการสืบสวนสอบสวน นั้นเอง

3.3.4 การสอบสวนคดีพิเศษและการใช้มาตรการพิเศษของประเทศเนเธอร์แลนด์

ประเทศเนเธอร์แลนด์ (Netherlands) เจ้าหน้าที่ตำรวจและอัยการ (Police and Prosecutor) รับผิดชอบในการสืบสวนสอบสวนคดีอาญา อำนาจการตัดสินใจของตำรวจเนเธอร์แลนด์จะทำ โดยประสานงานกับพนักงานอัยการ (Should be made in co-operation with prosecutor) ตาม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของเนเธอร์แลนด์ (Code of criminal procedure (1921) หรือ CCP) มาตรา 148 และ 149

แต่โดยปกติแล้ว พนักงานอัยการของเนเธอร์แลนด์จะเป็นผู้รับผิดชอบการสอบสวน ทั้งหมด (responsible for the whole investigation) โดยพนักงานอัยการสามารถที่จะปฏิเสธที่จะ ยอมรับการสืบสวนของตำรวจ (can refuse approval for a police investigation) หรือสามารถยุติการ

²⁷ อ้างแล้ว, หน้า 42-45.

สอบสวนในเวลาใดก็ได้ (can at any moment terminate the investigation) และระหว่างการสอบสวน พนักงานอัยการสามารถดำเนินการได้โดยอิสระ (conduct independent activity) หรือสามารถสั่งให้เจ้าหน้าที่ตำรวจดำเนินการใดๆ ได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 148.2 (CPC, Art. 148.2)

ระบบกฎหมายของประเทศเนเธอร์แลนด์นั้น จะมีตำแหน่งผู้ช่วยอัยการ (Assistant to the Prosecutor หรือ AP) ผู้ช่วยอัยการ หรือ AP จะช่วยเหลือพนักงานอัยการโดยมีบทบาทในการเชื่อมโยงระหว่างพนักงานอัยการและตำรวจ (fulfill the role of linking the prosecutor and the police) และทำหน้าที่ดำเนินการหลายอย่างภายในนามของอัยการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 154 (CCP, Art. 154) ดังนั้นการดำเนินการของตำรวจจะอยู่ภายใต้ การควบคุมของพนักงานอัยการและผู้ช่วยอัยการ (AP)

ผู้ช่วยอัยการ (AP) อาจจะเป็นตำรวจ ซึ่งมีชั้นหรือตำแหน่งนักสืบ (inspector) หรือสูงกว่านั้น ในสถานการณ์ปกติ ผู้ช่วยอัยการ (AP) จะเป็นเจ้าหน้าที่ตำรวจ แต่อาจได้รับการเสนอชื่อ (nomination) และอาจได้รับรองจากกระทรวงยุติธรรม (ministry of Justice) ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 154 (CCP, Art. 154) โดยผู้ช่วยอัยการจะต้องผ่านการ สอบและได้รับประกาศนียบัตรพิเศษ (special certification) ซึ่งจะต่ออายุในทุกๆ 3 ปี และตามกฎหมายข้อบังคับพิเศษ (specific regulation) และในคดีสอบสวนพิเศษ (case of special investigation) ผู้ช่วยอัยการ (AP) จะมาจากหลายหน่วยงาน เช่น ทหาร (military police) หรือเจ้าหน้าที่สรรพากร (tax service) หรืออื่นๆ

การใช้มาตรการพิเศษ (use of special measure)

มาตรการพิเศษในการสืบสวนสอบสวนคดีอาญาของประเทศเนเธอร์แลนด์ได้แก่ การดักกรอง หรือดักฟังข้อมูล (interception) จากโทรศัพท์ (telephone calls) เมลล์ (mail) แฟกซ์ (Faxes) หรือข้อมูลซึ่งส่งทางอิเล็กทรอนิกส์ (information sent electronically) ซึ่งทำได้โดยการร้องขอของพนักงานอัยการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 126 CCP, Art. 126) การใช้มาตรการพิเศษเหล่านี้จะได้รับการอนุญาตโดยพิจารณาอย่างเข้มงวดในกรณีของ การสืบสวนสอบสวนอาชญากรรมร้ายแรง ซึ่งมีบทลงโทษให้จำคุกมากกว่า 4 ปี ขึ้นไป และอาชญากรรมที่มีโทษต่ำกว่านั้นที่กำหนดไว้ในมาตรา 67 ของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (CCP, Art. 67) เช่น การกรรโชก (Black mail) หรือการรีดเอาทรัพย์ (extortion)²⁸

²⁸ www.legislationline.org. "Police power of investigation: Netherland"

อนึ่งการอนุญาตให้ใช้มาตรการพิเศษนี้จะให้ระยะเวลา 30 วัน (duration of 30 days) และในบางคดีอนุญาตให้ 2 สัปดาห์ ซึ่งอาจขยายระยะเวลาได้ (with the possibility of extension)

วิธีเดียวกันนี้สามารถนำไปปรับใช้กับเรื่องการดักกรองข้อมูลทางจดหมายโต้ตอบระหว่างบุคคล (correspondence) ทั้งนี้วิธีการที่กำหนดไว้ในกฎหมาย เมื่อได้ข้อมูลมาแล้ว เจ้าหน้าที่ตำรวจมีอำนาจคัดลอกและใช้ข้อมูลของบุคคลที่สงสัยหรือติดตามภายใต้คำสั่งของพนักงานอัยการ เพื่อฟ้องร้องบุคคลเหล่านั้นในความผิดต่างๆ ต่อไป

กรณีที่เจ้าหน้าที่ตำรวจดำเนินการสอบสวนความผิดบางประเภท เช่น องค์กรอาชญากรรม (organize crime groups) พนักงานอัยการก็จะรับรองเอกสารให้กับเจ้าหน้าที่ตำรวจ เพื่อใช้ในการปฏิบัติงาน ทั้งนี้เพื่อปกปิดข้อมูลที่แท้จริง โดยมุ่งคุ้มครองความเป็นตัวตนที่แท้จริง (protecting the identity of the police) ทั้งนี้ เพื่อประโยชน์ในการสืบหาข้อมูลในทางลับ

3.3.5 การสอบสวนคดีพิเศษและการใช้มาตรการพิเศษของประเทศเยอรมัน

ประเทศเยอรมันนั้น เจ้าหน้าที่ตำรวจจะเป็นผู้เริ่มต้นในการสืบสวนคดีอาญาเมื่อได้รับข้อมูลเบื้องต้นว่ามีเหตุเกิดขึ้น ซึ่งไม่จำเป็นต้องเป็นการชัดเจน หรือแน่นอนว่าอาชญากรรมประเภทไหนได้ถูกกระทำลง (no need to have a clear and exact overview of what kind of crime has been committed) แต่ในทุกๆ เหตุการณ์เจ้าหน้าที่ตำรวจจะต้องแจ้งข้อมูลให้กับพนักงานอัยการทราบเกี่ยวกับคดีเท่าที่สามารถทำได้

ส่วนพนักงานอัยการของเยอรมัน สามารถที่จะเริ่มการสืบสวนในเวลาใดก็ได้ (at any time) ถ้าได้รับข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับอาชญากรรมที่ได้ถูกกระทำลง โดยอัยการจะแจ้งให้ตำรวจทราบโดยเร็วถึงสถานที่เกิดเหตุ โดยบทบาทหลักของอัยการเยอรมันคือ การเป็นผู้นำในการสืบสวน คอยสนับสนุนและควบคุมดูแล ตลอดจนขอหมายค้นและหมายจับจากศาล (lead the investigations, to support and supervise it and to request search and arrest warrants from the judge) และพนักงานอัยการจะคอยทำหน้าที่สอบปากคำผู้ต้องหา (interview a suspect) แต่อำนาจในการสอบปากคำนี้ก็ไม่ใช่อำนาจแต่เพียงของพนักงานอัยการฝ่ายเดียวเท่านั้น เจ้าหน้าที่ตำรวจก็สามารถสอบปากคำผู้ต้องหาได้โดยไม่จำเป็นต้องได้รับอนุญาตเป็นพิเศษจากใคร (do not need a special permit to interview suspect)

นอกจากนี้พนักงานอัยการยังอาจมอบอำนาจเจ้าหน้าที่ตำรวจทำการสืบสวนในส่วนที่จำเป็นทั้งหมดในส่วนที่คิดว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจพึงต้องกระทำ

การใช้มาตรการสืบสวนพิเศษ (special investigation measures)

การดักกรองข้อมูลทางการสื่อสาร (Interception of communications) อาจมีคำสั่งให้มีการดักกรองหรือบันทึกการสื่อสารระหว่างบุคคล (interception and recording of telecommuni-

cations) ถ้าหากมีข้อเท็จจริงที่แน่นอนยืนยันได้ว่า ผู้ต้องสงสัยเป็นบุคคลที่กระทำความผิด เป็นผู้ใช้ หรือผู้สนับสนุนให้มีการกระทำความผิดร้ายแรง ทั้งที่ได้บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของเยอรมัน มาตรา 100 a (code of criminal procedure หรือ CCP) หรืออาจจะใช้เพื่อการตั้งข้อเท็จจริง เพื่อที่จะบ่งชี้ตัวผู้ต้องหาในคดีที่คาดว่าจะสำเร็จได้ยาก หรือดำเนินการด้วยความยากลำบาก และคำสั่งให้มีการดักกรองการสื่อสารนี้ จะใช้กับผู้ต้องหาหรือ กับบุคคลที่สามารถสันนิษฐานอยู่บนพื้นฐานของข้อเท็จจริงบางส่วน (persons about whom it can be assumed, on the basis of particular facts) ว่า พวกเขาเหล่านั้นได้รับข้อมูลข่าวสารหรือส่งผ่าน (transmitting) ข้อมูลข่าวสารจากผู้ต้องหา หรือผู้ต้องหาใช้พวกเขาในการติดต่อเชื่อมโยง (the accused is using their connection)

คำสั่งให้มีการดักกรองข้อมูลหรือบันทึกการสื่อสารระหว่างบุคคลนี้ จะต้องได้รับคำสั่งอนุญาตจากศาลเท่านั้น (only by a judge) ในกรณีเร่งด่วน (in exigent circumstances) คำสั่งนี้อาจจะถูกออกโดยสำนักงานอัยการ (public prosecution office) แต่อย่างไรก็ดี คำสั่งของสำนักงานอัยการจะกลายเป็นไม่มีผลบังคับใช้ถ้าหากไม่ได้รับการรับรอง (confirmed) โดยศาลภายใน เวลา 3 วัน

คำสั่งให้มีการดักกรองข้อมูลทางการสื่อสาร จะอนุญาตให้ได้อย่างสูง 3 เดือน (shall be limited to a maximum of 3 months) แต่สามารถขยาย (extension) ไปได้อีกไม่เกิน 3 เดือน ภายใต้เงื่อนไขที่ถูกระบุไว้ ภายใต้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 100 a (prerequisites designated under section 100 a)

การใช้สายลับ (undercover investigators) ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเยอรมัน มาตรา 110 a (CCP, Section 110a)

การสืบสวนนอกเครื่องแบบหรือสายลับ (undercover investigators) นั้น สามารถที่จะนำมาใช้ เพื่อคลี่คลายอาชญากรรมที่มีข้อเท็จจริงสำคัญบ่งชี้ว่าอาชญากรรมสำคัญได้ถูกกระทำลง ซึ่งรวม ถึงต่อไปนี้ด้วย

1. ในกรณีที่มีการขายยาเสพติด หรืออาวุธ โดยผิดกฎหมาย หรือการ ปลอมแปลง เงินตรา (illegal trade in drugs or weapon of counterfeiting money)
2. ในกรณีเกี่ยวกับความมั่นคงของประเทศ (National security)
3. ในทางการค้าพาณิชย์ และประเพณีทางการค้า (on a commercial or habitual basis)
4. กระทำโดยสมาชิกของกลุ่มหรือองค์กรอาชญากรรม (by a member of a gang or in some other organized way)

การใช้สายลับสืบสวนนี้อาจใช้ในการสืบสวนอาชญากรรมร้ายแรงที่มีความเสี่ยง ในการแสวงหาข้อเท็จจริง และอนุญาตให้ใช้ในการสืบสวนอาชญากรรมที่มีความร้ายแรงที่ใช้วิธีการอื่นอาจมีแนวโน้มไม่สำเร็จ หรือมีความยากลำบากในการดำเนินการ และการใช้สายลับนี้อาจใช้เพื่อคลี่คลายอาชญากรรมร้ายแรงที่มีตัวการสำคัญปฏิบัติการ และการใช้มาตรการอื่นมีแนวโน้มว่าจะไม่สำเร็จ

สายลับในการสอบสวนจะเป็นเจ้าหน้าที่ตำรวจผู้บังคับใช้กฎหมาย (police force) ซึ่งจะมีการเปลี่ยนแปลงข้อมูลส่วนบุคคล โดยจะให้สิทธิตามกฎหมายในการที่จะเปลี่ยนแปลงข้อมูลส่วนบุคคล โดยจะมีการสร้างข้อมูลขึ้นใหม่ (building up) เอกสารที่เกี่ยวข้องก็จะถูกทำขึ้น (relevant documents may be draw up) หรือจะแก้ไขเปลี่ยนแปลง (alter) แล้วก็จะนำไป ใช้ (used)

การใช้สายลับในการสืบสวนนี้ จะเป็นที่อนุญาตก็ต่อเมื่อ หลังจากได้รับการยินยอมจากสำนักงานอัยการ (consent of the public prosecution) แต่ในกรณีมีความจำเป็นเร่งด่วน (exigent crinum stance) และไม่สามารถนำความยินยอมของสำนักงานอัยการมาได้ในขณะนั้น และต้องมีการตัดสินใจโดยไม่ชักช้า ก็อนุญาตให้ใช้มาตรการนี้ได้ แต่มาตรการเหล่านี้จะต้องสิ้นสุดลงถ้าสำนักงานอัยการมิได้ให้ความยินยอมมาภายในเวลา 3 วัน²⁹

ข้อมูลส่วนบุคคลของสายลับจะถูกเก็บเป็นความลับหลังจากการปฏิบัติงานสิ้นสุดลง พนักงานอัยการและผู้พิพากษา ซึ่งรับผิดชอบในการออกคำสั่งให้ความยินยอมอาจต้องการข้อมูลส่วนบุคคลซึ่งเปิดเผยถึงสายลับเหล่านี้ แต่ในคดีส่วนใหญ่ การเก็บรักษาความลับของข้อมูลส่วนบุคคลของสายลับ (maintaining the secrecy of identity) ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ก็เป็นที่อนุญาต (admissible) ถ้าหากมีเหตุว่าการเปิดเผยข้อมูลเหล่านี้จะทำให้เกิดอันตรายต่อ ชีวิต ร่างกาย หรือทรัพย์สินของสายลับ หรือบุคคลอื่นๆ หรืออาจเกิดอันตรายหรือกระทบต่อการปฏิบัติหน้าที่สายลับต่อไป (endanger the continued use of the undercover investigator)

3.3.6 การสอบสวนคดีพิเศษและการใช้มาตรการพิเศษของประเทศฝรั่งเศส

สำหรับประเทศฝรั่งเศสนั้นได้ให้ความคุ้มครองในหลักประกันที่เกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพของประชาชนที่รัฐธรรมนูญได้ให้การรับรองและคุ้มครองไว้โดยเฉพาะสิทธิในยานพาหนะและเสรีในการเดินทางของบุคคล หากมีกฎหมายหรือร่างกฎหมายหมายที่ขัดต่อหลักการที่ได้มี

²⁹ www.legislationline.org. “Police power of investigation: German”

การบัญญัติรับรองและคุ้มครองไว้ในมาตรา 66³⁰ ของรัฐธรรมนูญของประเทศฝรั่งเศสกฎหมายหรือร่างกฎหมายนั้นอาจต้องถูกยกเลิกเพิกถอนไป ในกรณีนี้ได้เคยมีคำชี้ขาดของตุลาการรัฐธรรมนูญลงวันที่ 12 มกราคม 1977 ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับร่างกฎหมายว่าด้วยการตรวจค้นยานพาหนะเพื่อเป็นการป้องกันอาชญากรรม (Loi autorisant la visite des véhicules en vue de la recherche et de la prévention des infractions pénales) ที่ให้อำนาจเจ้าหน้าที่ตำรวจสอบสวน หรือบุคคลอื่นโดยคำสั่งการของเจ้าหน้าที่ดังกล่าว สามารถตรวจค้นยานพาหนะของบุคคลได้ โดยมีเงื่อนไขแต่เพียงว่ายานพาหนะดังกล่าวกำลังสัญจรบนทางสาธารณะ และการเข้าตรวจค้นนั้นเป็นการกระทำต่อหน้าเจ้าของยานพาหนะหรือผู้ขับยานพาหนะนั้น วัตถุประสงค์ของร่างกฎหมายว่าด้วยการตรวจค้นยานพาหนะเพื่อเป็นการป้องกันอาชญากรรม (Loi autorisant la visite des véhicules en vue de la recherche et de la prévention des infractions pénales) ฉบับนี้ ก็มีขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้การสอบสวนและค้นหาผู้กระทำความผิด หรือเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการกระทำความผิด โดยเจ้าหน้าที่ตำรวจสอบสวนสามารถกระทำการสอบสวนและค้นหาผู้กระทำความผิดได้โดยง่าย

อำนาจการสืบสวนสอบสวนคดีอาญาในประเทศฝรั่งเศสตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศฝรั่งเศส (France's code of Criminal Procedure) นั้น เจ้าหน้าที่ตำรวจ รับผิดชอบในการสืบสวนคดีอาญา โดยเฉพาะการรวบรวมพยานหลักฐาน (gathering evidence) และแสวงหาตัวผู้กระทำความผิด (seeking out offenders)

ระหว่างการสอบสวนพนักงานอัยการ (prosecutor) จะทำหน้าที่ควบคุม (supervision) การทำงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจ โดยตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 54 (CCP Art 54) เจ้าหน้าที่ตำรวจต้องแจ้งให้พนักงานอัยการทราบถึงการสอบสวนทุกการกระทำผิดที่เจ้าหน้าที่ตำรวจทำการสอบสวนอยู่ โดยเฉพาะการดำเนินการที่สำคัญในระหว่างการดำเนินการสอบสวน เช่น การคุมขัง (detention) ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 63 (CCP, Art 63) ในคดีที่มีความยุ่งยาก (complicated case) การสืบสวนจะทำโดยอัยการหรือมอบอำนาจให้ตำรวจทำภายใต้การควบคุมของพนักงานอัยการ (led by prosecutors or entrusted to the police and led under direct supervision of the prosecutor)

³⁰ Article 66 “No one shall be arbitrarily detained.

The judicial authority, guardian of individual liberty, shall ensure the observance of this principle as provided by statute.”

มาตรา 66 “การกักขังหน่วงเหนี่ยวบุคคลโดยพลการจะกระทำมิได้

ให้องค์กรตุลาการซึ่งเป็นผู้คุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลเป็นผู้ดูแลให้มีการเคารพหลักการนี้ตามเงื่อนไขที่ได้กำหนดในรัฐธรรมนูญ”

นอกจากนี้ในการสืบสวนคดีอาญา ผู้พิพากษา (judge) จะมีบทบาทสำคัญมากในการสืบสวนด้วย โดยตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 151 (CCP, Art 151) ในการสอบสวนผู้พิพากษาอาจจะใช้หนังสือพิเศษ "commission rogatoire" ที่จะตั้งให้อัยการและตำรวจทำการสอบสวนเป็นขั้นตอน (investigative steps) ถ้าหากศาลพิจารณาเห็นแล้วว่ามีความจำเป็นที่จะทำให้ได้รับข้อมูลมากขึ้น ขั้นตอนนี้เป็นเพียงการกำหนดรายละเอียดขั้นตอนการสืบสวน (prescribe investigative steps) ซึ่งจะเชื่อมโยงโดยตรงกับการป้องกันอาชญากรรม

แต่ก่อนที่ร่างกฎหมายว่าด้วยการตรวจค้นยานพาหนะเพื่อเป็นการป้องกันอาชญากรรม (Loi autorisant la visite des véhicules en vue de la recherche et de la prévention des infractions pénales) เมื่อได้ผ่านสภาแล้ว แต่ก่อนที่จะได้มีการประกาศใช้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้ใช้สิทธิขอให้ตุลาการรัฐธรรมนูญชี้ขาดว่า ร่างกฎหมายว่าด้วยการตรวจค้นยานพาหนะเพื่อเป็นการป้องกันอาชญากรรม (Loi autorisant la visite des véhicules en vue de la recherche et de la prévention des infractions pénales) ขัดต่อหลักของกฎหมายรัฐธรรมนูญหรือไม่ ในการให้อำนาจแก่เจ้าหน้าที่ตำรวจสอบสวนในการกระทำเช่นนั้น

ตุลาการรัฐธรรมนูญได้ชี้ขาดว่า การให้อำนาจแก่เจ้าหน้าที่ตำรวจสอบสวนทำการค้นยานพาหนะดังกล่าวอย่างไม่มีข้อจำกัด โดยแม้ว่าจะยังไม่ได้มีการกระทำความผิดเกิดขึ้น หรือแม้จะยังไม่ได้มีการกระทำที่เป็นการขัดขวางต่อความสงบเรียบร้อยเช่นนี้ เป็นการให้อำนาจแก่เจ้าหน้าที่ตำรวจสอบสวนอย่างไม่มีข้อจำกัดและปราศจากการควบคุมโดยองค์กรตุลาการ ตุลาการรัฐธรรมนูญจึงมีได้ชี้ขาดว่า ร่างกฎหมายว่าด้วยการตรวจค้นยานพาหนะเพื่อเป็นการป้องกันอาชญากรรม (Loi autorisant la visite des véhicules en vue de la recherche et de la prévention des infractions pénales) เป็นร่างกฎหมายที่ขัดต่อหลักการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพส่วนบุคคลและโดยเฉพาะอย่างยิ่งขัดต่อหลักการที่ว่า สิทธิและเสรีภาพส่วนบุคคลจะต้องได้รับความคุ้มครองโดยองค์กรตุลาการ³¹ ซึ่งได้รับการบัญญัติไว้ในมาตรา 66 แห่งรัฐธรรมนูญที่ว่า Article 66 “No one shall be arbitrarily detained.

The judicial authority, guardian of individual liberty, shall ensure the observance of this principle as provided by statute.”

การใช้มาตรการพิเศษ (special measures)

การสืบสวนคดีอาญาทั่วไป และความผิดเล็กน้อยๆ (felonies and misdemeanour) หากมีการกระทำความผิดอาญาเกิดขึ้น ซึ่งมีโทษเท่ากับหรือมากกว่า จำคุก 2 ปี ผู้พิพากษา (investigative

³¹ สัญชัย สฤตกิจไพบูรณ์. (2549). มาตรการในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนต่อการใช้อำนาจของเจ้าพนักงานในการค้นยานพาหนะส่วนบุคคล. หน้า 80-81.

judge) จะมีคำสั่งให้มีการดักกรองข้อมูลและบันทึกข้อมูลการสื่อสารได้ตอบ ระหว่างบุคคลเพื่อประโยชน์ในการสืบสวนซึ่งปฏิบัติการนี้ต้องอยู่ภายใต้การควบคุมดูแล (supervision) ของ investigative judge ซึ่งจะอนุญาตให้ปฏิบัติการนี้ได้ภายในระยะเวลาอย่างสูง 4 เดือน ซึ่งอาจมีการขยายได้ภายใต้เงื่อนไขเดียวกัน ภายในระยะเวลาที่อนุญาตให้ปฏิบัติการ ได้ก่อนหน้านี้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 100 (CCP, Art 100)³²

ตัวอย่างคดีที่เกิดจากการกระทำที่เป็นการละเมิดต่อสิทธิในข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลในประเทศฝรั่งเศสที่สำคัญคือ เมื่อวันที่ 15 พฤศจิกายน 2547 ที่ผ่านมา เป็นวันแรกของการพิจารณาคดีคดีหนึ่งที่ได้รับความสนใจจากคนฝรั่งเศสโดยทั่วไป นั่นคือ คดีการดักฟังโทรศัพท์ของหน่วยต่อต้านการก่อการร้าย (la cellule antiterroriste) ซึ่งเป็นหน่วยงานที่ก่อตั้งขึ้นโดยประธานาธิบดีในขณะนั้นคือ ประธานาธิบดี François Mitterrand และเป็นหน่วยงานที่ขึ้นตรงต่อประธานาธิบดีเอง ในคดีนี้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดักฟังโทรศัพท์จำนวน 11 รายถูกฟ้องในข้อหาละเมิดชีวิตส่วนตัวของผู้อื่น (l'atteinte à la vie privée) นักหนังสือพิมพ์บางท่านกล่าวว่าคดีนี้ถือเป็นคดีประวัติศาสตร์ ทั้งนี้เพราะเป็นหนึ่งในไม่กี่ครั้ง ในช่วงที่รัฐอยู่ในภาวะสงบสุขที่ผู้แทนระดับสูงของรัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดักฟังโทรศัพท์ต้องไปให้ปากคำแก่ศาล ยิ่งไปกว่านั้น คดีนี้ใช้เวลาเกือบ 20 ปี นับตั้งแต่มีการเปิดเผยว่ามีการดักฟังโทรศัพท์ของหน่วยต่อต้านการก่อการร้ายโดยหนังสือพิมพ์ Libération ในปี ค.ศ. 1993 จนกระทั่งคดีสามารถนำขึ้นสู่ศาลเพื่อการตัดสินได้ในปี ค.ศ. 2002 ส่วนหนึ่งเพราะในการสืบสวนคดี หลายฝ่ายที่เกี่ยวข้องยกเอาความลับเพื่อความมั่นคงของประเทศ (le secret défense) มาเป็นข้ออ้างเพื่อมิต้องให้ข้อมูลกับฝ่ายตุลาการ

เหตุผลที่ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการดักฟังโทรศัพท์ถูกดำเนินคดีในครั้งนี้คือ หน่วยต่อต้านการก่อการร้ายได้ทำการดักฟังโทรศัพท์บุคคลหลากหลายอาชีพ ที่มิได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการก่อการร้ายแต่อย่างใด อาทิเช่น ทนายความ นักเขียน นักหนังสือพิมพ์ นักการเมือง และนักแสดงเป็นจำนวนอย่างน้อย 150 ราย ระหว่างเดือนมกราคม ค.ศ. 1983 ถึงเดือนมีนาคม ค.ศ. 1986 โดยปราศจากมาตรการที่จะให้ความคุ้มครองแก่ผู้ที่ถูกดักฟัง นอกไปจากนี้ การดักฟังโทรศัพท์ของหน่วยต่อต้านการก่อการร้ายยังมิได้รับการควบคุมตรวจสอบจากหน่วยงานใดทั้งสิ้น การกระทำดังกล่าวถือได้ว่าเป็นการละเมิดสิทธิในการมีชีวิตส่วนตัวของผู้ที่ถูกดักฟัง ส่วนสาเหตุที่บุคคลบางกลุ่มถูกดักฟังบทสนทนาทางโทรศัพท์ ทั้งนี้เป็นเพราะมีการเกรงกันว่า บุคคลเหล่านี้จะนำเรื่องบางเรื่องหรือความลับบางอย่าง อาทิ เช่น เรื่องของ Mazarine ลูกสาวนอกสมรสของประธานาธิบดี François Mitterrand ปัญหาสุขภาพของประธานาธิบดีที่ปกปิดว่าตนเองเป็นมะเร็ง ข้อเท็จจริงของคดี les Irlandais de Vincennes ที่เจ้าหน้าที่ตำรวจได้ทำการจับกุมผู้ก่อการร้ายชาวไอร์แลนด์พร้อมหลักฐาน

³² www.legislationline.org. "Police power of investigation: France"

ที่ประกอบไปด้วยระเบิดและอาวุธปืนจำนวนหนึ่ง แต่ปรากฏว่าหลักฐานดังกล่าวเป็นหลักฐานที่เจ้าหน้าที่ตำรวจได้จัดทำขึ้น ไปเผยแพร่แก่ประชาชนยิ่งไปกว่านั้น หลักฐานบางประการทำให้สามารถระบุได้ว่าการดักฟังบทสนทนาทางโทรศัพท์ของนักหนังสือพิมพ์บางราย ได้รับคำสั่งโดยตรงมาจากตัวประธานาธิบดี François Mitterrand เอง เพราะมีลายเซ็นรับทราบของท่านประธานาธิบดีปรากฏอยู่บนเอกสาร แต่กระนั้นตัวประธานาธิบดีกลับปฏิเสธต่อหน้าผู้สื่อข่าวที่ไปทำการสัมภาษณ์ ณ ทำเนียบประธานาธิบดี (l'Elysée) ว่าทำเนียบประธานาธิบดีไม่เคยใช้ระบบการดักฟังโทรศัพท์และโดยส่วนตัวแล้วตนเองไม่เคยได้อ่านบทสนทนาทางโทรศัพท์เหล่านั้นเลย หลังจากนั้นประธานาธิบดีได้พูดตบตเพื่อไม่ให้ผู้สื่อข่าวที่ไปสัมภาษณ์มีโอกาสถามคำถามที่เกี่ยวกับการดักฟังโทรศัพท์อีกต่อไป โดยบอกว่า ถ้าทราบล่วงหน้าว่าจะมีคำถามเกี่ยวกับคดีนี้ ก็คงไม่ตอบรับให้มีการสัมภาษณ์เกิดขึ้นเท่าที่และคำพูดดังกล่าวของประธานาธิบดี François Mitterrand ถือเป็นการโกหกที่ร้ายแรงของผู้นำรัฐ ยิ่งเมื่อนำไปเทียบกับคดี Watergate ของสหรัฐอเมริกา ที่ประธานาธิบดี Richard Nixon แสดงความรับผิดชอบด้วยการลาออกจากตำแหน่ง ภายหลังจากที่ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการดักฟังโทรศัพท์ได้ถูกเปิดโปงออกมา อย่างไรก็ตามการเปิดเผยข้อมูลว่ามีการดักฟังโทรศัพท์ของหน่วยงานของทำเนียบประธานาธิบดีได้กลายมาเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้พรรคฝ่ายขวาได้รับชัยชนะในเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มีขึ้นในปี 1986 ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของรัฐบาลผสม (la cohabitation) ระหว่างประธานาธิบดีที่มาจากพรรคฝ่ายซ้ายและรัฐบาลที่มาจากพรรคฝ่ายขวา และจะนำมาซึ่งจุดสิ้นสุดของหน่วยต่อต้านการก่อการร้ายในเดือนกันยายน ค.ศ. 1988

การดักฟังโทรศัพท์โดยไม่มีมาตรการคุ้มครองผู้ที่ถูกดักฟัง และขาดการควบคุมตรวจสอบโดยหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่ง ดังที่หน่วยต่อต้านการก่อการร้ายได้กระทำนั้นถือเป็นการละเมิดสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานของมนุษย์ในการที่จะได้รับความเคารพในชีวิตส่วนตัวและชีวิตครอบครัว (l'article 8 sur le droit au respect de la vie privée et familiale de la Convention de sauvegarde des Droits de l'homme et des Libertés fondamentales) มาตรา 8 ระบุว่า หากฝ่ายปกครองหรือ หน่วยงานของรัฐจะเข้าไปแทรกแซงในการใช้สิทธิดังกล่าว การแทรกแซงต้องได้รับการบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ และการแทรกแซงจะต้องเป็นมาตรการที่จำเป็นต่อความปลอดภัยของประเทศ (sécurité nationale) ต่อความมั่นคง (sûreté publique) ต่อความปลอดภัยทางเศรษฐกิจของประเทศ (bien-être économique du pays) ต่อการรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคมและการป้องกันอาชญากรรม (défense de l'ordre et prévention des infractions pénales) ต่อการคุ้มครอง

สุขภาพและศีลธรรม (protection de la santé ou de la morale), และต่อการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของผู้อื่น (protection des droits et libertés d'autrui)³³

3.3.7 การสอบสวนคดีพิเศษและการใช้มาตรการพิเศษของสหราชอาณาจักร (United Kingdom)

การทำการสืบสวนสอบสวนคดีอาญา เจ้าหน้าที่ตำรวจของสหราชอาณาจักรจะรับผิดชอบเสียเป็นส่วนใหญ่ พระราชบัญญัติตำรวจและพยานหลักฐานทางอาญา ค.ศ. 1984 หรือ PACE ได้กำหนด เรื่องอำนาจหน้าที่ไต่สวนผู้ต้องหา (inquiries against the suspect) ที่อยู่ในสถานีตำรวจ ในขณะที่เดียวกัน PACE ก็ได้กำหนดรูปแบบการควบคุมและดูแลการใช้อำนาจของตำรวจ โดยมีขอบ (control and oversight to check police abuses) เจ้าหน้าที่ตำรวจของสหราชอาณาจักร (UK) ไม่มีอำนาจในการที่จะหน่วงเหนี่ยว (detain) บุคคลใดไว้เพื่อถามคำถามหรือให้ประชาชนช่วยเหลือในการไต่สวน ยกเว้นแต่จะทำการจับกุมตามระเบียบ (formally arrested) หลักการของเจ้าหน้าที่ตำรวจที่ได้รับความยินยอมจากสาธารณะ คือ ตำรวจไม่สามารถที่จะใช้กำลังบังคับให้บุคคลให้ความร่วมมือ ยกเว้นแต่ในเรื่องการจับกุมตามระเบียบ

แต่อย่างไรก็ตาม ตำรวจมีความเชื่อว่า อาชญากรรมได้รับข้อดีของการคุ้มครอง (safeguards) จาก PACE และอาจทำให้ความพยายามในการสอบสวนคดีอาญาไร้ผล ดังนั้น ตำรวจจึงเรียกร้องให้มีการเปลี่ยนแปลงกฎดังกล่าว ที่จะอนุญาตให้เขาแสวงหาข้อเท็จจริงเพื่อเป็นหลักฐานในการกล่าวหาได้ ในขณะที่ผู้ต้องสงสัยเองมีสิทธิที่จะไม่ให้การ (remained silent) ในสถานีตำรวจ

มาตรา 3(1) วางกรอบมาตรการการดักกรองข้อมูลที่ชอบด้วยกฎหมายโดยไม่ต้องมีหมาย (out line measures for lawful interception with out and interception warrant) ในส่วน ที่ 2 (part 2) เกี่ยวข้องกับการใช้หน่วยข่าวกรอง (covert survey lance) ตัวแทน (agents) หรือผู้บอกข่าว (informants) และเจ้าหน้าที่สายลับนอกเครื่องแบบ (undercover officers) โดยได้วาง กรอบ (outlines) ไว้ในมาตรา 27 ถึงความจำเป็นต้องใช้มาตรการเหล่านี้โดยถูกกฎหมาย โดยการใช้อำนาจเหล่านี้จะต้องเชื่อได้ว่า จะใช้อยู่ในความเหมาะสม (proportionate) และสุดท้ายอำนาจ ในการใช้หน่วยข่าวกรองนี้จะต้องได้รับอนุญาตจาก Secretary of state หรือเจ้าหน้าที่อาวุโสผู้มีอำนาจ (senior authorizing officers) รวมถึงหัวหน้าตำรวจ (chief constables) และคณะกรรมการตำรวจ (commissioners of police)

³³ พิมพ์ดา จันทรันตี. (28 ธันวาคม 2547).. คดีการดักฟังโทรศัพท์และสิทธิในการมีชีวิตส่วนตัว.

ตัวอย่างที่เกิดในสหราชอาณาจักรในการใช้มาตรการพิเศษคือในคดีของอาดัมส์ ตามข้อเท็จจริงของคดีอาดัมส์นี้จะพบว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจสอบสวนจอห์น คอนนอลลี (John Connolly) ได้รับแจ้งจากสายข่าวถึงวันและเวลาที่รถของผู้ต้องสงสัยจะผ่านมาในจุดที่เข้าทำการตรวจค้น นอกจากนี้ยังมีเหตุผลที่น่าเชื่อถือว่าจะมีการบรรทุกยาเสพติดมาด้วย กล่าวคือ ผู้ที่ขับขีและครอบครองยานพาหนะที่เข้าทำการตรวจค้นนั้นพกพาอาวุธปืนและเครื่องกระสุนไว้ที่ข้างลำตัวเป็นจำนวนมาก พฤติกรรมดังกล่าวจึงอาจเป็นเหตุผลที่เพียงพอและเชื่อได้ว่าอาจจะมีสิ่งของที่ผิดกฎหมายหรือเชื่อได้ว่าจะมีสารเสพติดตามที่สายข่าวได้แจ้งรายงานมา จอห์น คอนนอลลี (John Connolly) ในฐานะเจ้าหน้าที่ตำรวจสอบสวนจึงอาจเข้าทำการตรวจค้นยานพาหนะดังกล่าว ส่วนในประเทศอังกฤษได้ออกกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการตรวจค้นยานพาหนะของบุคคลเพื่อให้ได้พยานหลักฐานตามคดีอาญาไว้เป็นการเฉพาะอีกด้วยคือ พระราชบัญญัติว่าด้วยตำรวจและพยานหลักฐานในคดีอาญา ค.ศ. 1084 (The Police and Criminal Evidence Act 1984) หรือ (PACE) สำหรับวิธีการที่จะเข้าทำการตรวจค้นยานพาหนะของบุคคลได้นั้นถูกกำหนดไว้ใน The Police and Criminal Evidence Act 1984, Code A ในส่วนที่ 2. ว่าด้วย เหตุผลแห่งการสืบค้น (Explanation of powers to stop and search) โดยห้ามมิให้มีการตรวจค้นโดยไม่มีเหตุผลที่น่าเชื่อถือว่าจะมีทรัพย์สินที่ใช้จะใช้หรือได้มาจากการกระทำความผิด โดยเหตุผลที่จะเข้าทำการตรวจค้นยานพาหนะนั้นต้องไม่ได้เกิดจากการคาดเดาหรือเป็นการใช้สัญชาตญาณความรู้สึกลึกซึ้งของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน

การใช้มาตรการพิเศษ (Special measures)

ทางการสืบสวนเจ้าหน้าที่ตำรวจสามารถใช้มาตรการในการเฝ้าระวังติดตาม (use of surveillance) หาข่าวกรอง (covert human intelligence) ดักฟังข้อมูลทางการสื่อสาร (interception of communication)

พระราชบัญญัติการดักกรองข้อมูลทางการสื่อสาร ค.ศ. 1985 (The Interception of communication Act 1985 หรือ IOCA) ได้กำหนดให้มีการดักกรองข้อมูลทางการสื่อสารทางไปรษณีย์ หรือระบบสื่อสารสาธารณะทางไกล (by post or by a public telecommunication) ได้โดยชอบด้วยกฎหมาย แต่มีหลักอยู่ว่าต้องมีหมาย (warrants) ซึ่งออกโดย Secretary of state และเพื่อจุดประสงค์เฉพาะเพื่อผลประโยชน์ของความมั่นคงของชาติ (interest of national security) หรือเพื่อวัตถุประสงค์ในการป้องกัน หรือสืบสวนอาชญากรรมที่ร้ายแรง (for the purpose of preventing or detecting serious crime) หรือเพื่อวัตถุประสงค์ในการป้องกันความ มั่นคงทางเศรษฐกิจของสหราชอาณาจักร (for the purpose of safeguarding the economic well-being to the UK)

กฎหมายเกี่ยวกับอำนาจการสืบสวน ค.ศ. 2000 (Regulation of Investigatory power Act 2000 (RIPA)) ได้กำหนดการใช้อำนาจในการสืบสวนไว้ โดยปรับปรุงให้เข้ากับเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงไป เช่น ความก้าวหน้าของอินเทอร์เน็ตโดยกำหนดเทคนิคการสืบสวนเชิงรุกเพื่อรับมือกับการเพิ่มขึ้นของอาชญากรรม โดยสาระสำคัญในส่วนที่ 1 (Part 1) ของพระราชบัญญัตินี้เกี่ยวกับการดักฟังข้อมูลทางการสื่อสาร (interception of communication) การได้มา (acquisition) และการเปิดเผย (disclosure) ข้อมูลทางการสื่อสาร ในมาตราที่ 1 (1) บัญญัติเกี่ยวกับการกระทำความผิดโดยเจตนาและไม่มีอำนาจตามกฎหมาย (make it offence to intentionally and without lawful authority) ซึ่งเป็นการกระทำโดยไม่มีหมายให้ดักกรองได้ (an interception warrant) ในการดักกรองข้อมูลทางการสื่อสารโดยทางไปรษณีย์สาธารณะ หรือระบบการสื่อสารสาธารณะอื่นๆ³⁴

³⁴ www.legislationline.org./index.php? country / United Kingdom